

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ
ΠΕΡΙΕΧΟΝ

Σύντομον ἐξήγησιν τοῦ Θείου Ναοῦ, τῶν ἐν αὐτῷ ἱερῶν
Σκευῶν καὶ ἀμφοίων, τῶν συνήθων ἀκολουθιῶν τῆς θείας καὶ
ιεραῆς λειτουργίας, καὶ τῶν ἁγίων μυστηρίων τῆς ἐκκλησίας.

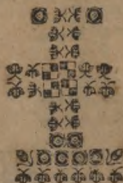
Καὶ ἐρανισθὲν ἐκ διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων.
ΥΠΟ Δ. Ν. ΤΟΥ ΔΑΡΒΑΡΕΩΣ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ,

Ἐπιδιορθωμένη μετὰ προσθήκης Γραφικῶν ὑποσημειώσεων,
καὶ τινων ἄλλων ἐπαυξήσεων,

ὑπὸ Α. Σ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ.

Κατ' ἐγκρίσιν τοῦ Ὑπουργείου
(Τιμᾶται λεπτὰ 25).

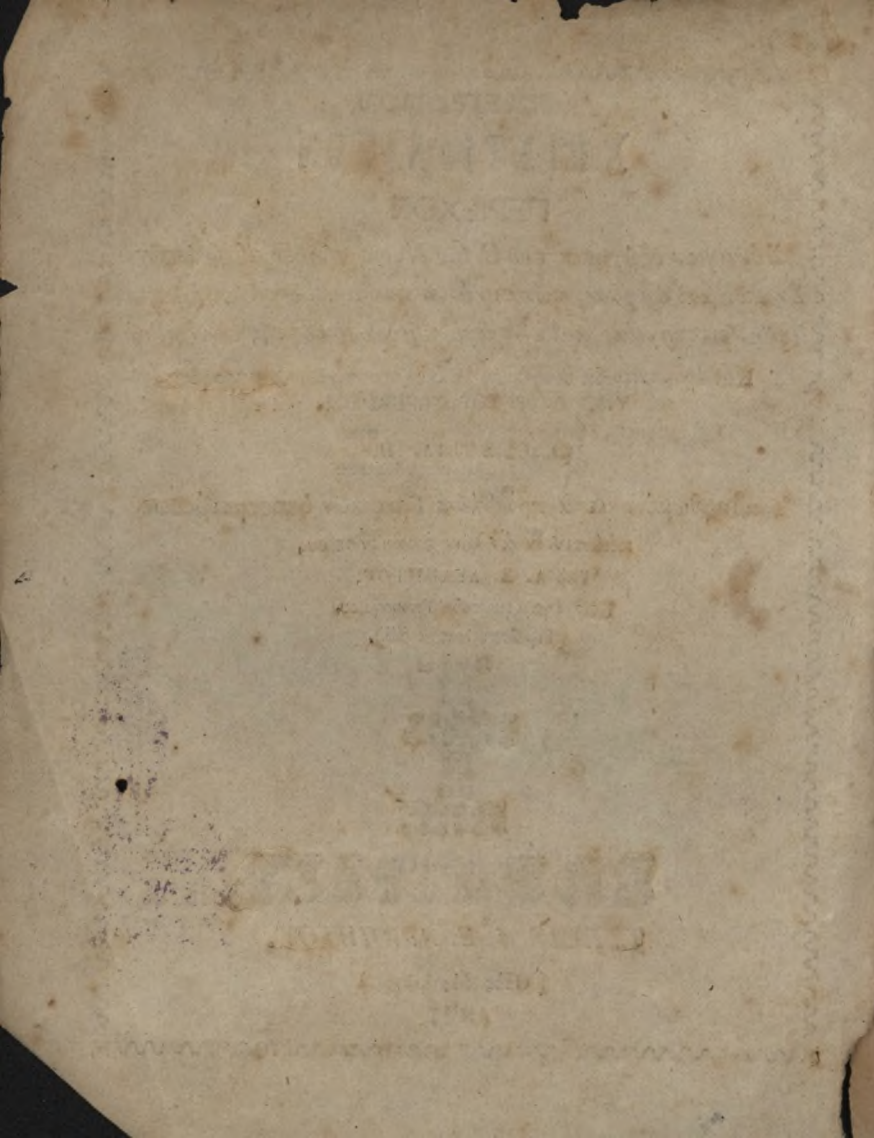

ΣΗΜΕΤΡΑΙΣ.

ΤΥΠΟΙΣ Α. Σ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ.

(Ὁδὸς Μαιζώνος.)

1877.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ

Η

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ τοῦ Θεοῦ Ναοῦ, τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ Ἀμφίων αὐτοῦ
καὶ τῶν συνήθων ἀκολουθειῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ. Τί εἶναι ἡ ἐκκλησία;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ἡ ἐκκλησία εἶναι σύναξις ὄλων τῶν ὀρθόδο-
χριστιανῶν, ὅσοι ἔχουσι μίαν κεφαλὴν, τὸν Χριστόν. Λέγεται
δὲ ἡ ἐκκλησία καὶ ὁ Ναὸς τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁ εὐκτήριος οἶκος (1).

Ερ. Τί εἶναι ὁ εὐκτήριος οἶκος;

Απ. Ὁ εὐκτήριος οἶκος, καθὼς τὸν ὀνομάζει ὁ ἱεὺς Χρι-
στότομος, ὑπάρχει ἐπίγειος οὐρανός, καὶ τόπος ἀφιερωμένος εἰς
τὸν Θεόν. ὅπου ἐπιτελεῖται ἡ ζῶσα καὶ ἀνάμικτος Θυσία,
καὶ προσφέρονται παρ' ἡμῶν αἱ προσευχαὶ καὶ δοξολογίαι εἰς
αὐτὸν μετὰ τὴν πρέπουσαν εὐλάβειαν (2).

Ερ. Εἰς πόσα μέρη διαιρεῖται ἡ ἐκκλησία;

Απ. Ἡ ἐκκλησία διαιρεῖται εἰς τρία μέρη δηλονότι εἰς τὸ

1) Σημκίνει κυρίως ἡ ἐκκλησία τὴ συνάθροιση τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ,
καθόσον οὗτοι θεωροῦνται ἡνωμένοι μετὰ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν τὸν Χριστόν.
Ἡ μετὰ Χριστοῦ ἔνωσις εἶναι οὐσιώδης ἴδιον τῆς ἐκκλησίας. Ὅθεν ὁ Χρι-
στος ὀνομάζεται ποιμὴν, ὅταν αὐτὴ θεωρεῖται ὡς ποιμὴν, ἀκριγωνιαῖος λί-
θος ὅταν αὐτὴ παρομοιάζεται μετὰ μίαν οἰκοδομὴν καὶ κεφαλὴν, ὅταν αὐτὴ
λέγεται σῶμα. ἰδ. καὶ Κλήμεντ. Ἀλεξανδρ. Στρώματ. Ζ. Ἰγνατ. πρὸς
Τραλίαν. Ἰσίδωρ. Πηλουσιώτ. ΜΤΣ. καὶ Μητροφ. Κριτόπ. Ὁμολ. Ἀνατ.
Ἐκκλ. Κεφ. Ζ.

2) « Οἰκοδομήσω τὴν ἐκκλησίαν μου καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν
» αὐτῆς, Μαθ. κεφ. ΙΣΤ. σελ. 13 — » Ἐγὼ μετ' ἡμῶν εἰμί πάσα; τὰς
» ἡμέρας ὡς τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος ἀμήν » Ματθ. κεφ. ΚΗ. σελ. 20.
» Αὐτῷ (Θεῷ πατρὶ) ἡ δοξὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς πάσας τὰς
» γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων, ἀμήν » Παύλ. ἐπ. π. Εφ. κεφ. Γ. σ. 21.

πρῶτον μέρος, ὅπου ἴστανται αἱ γυναῖκες, τὸ ὁποῖον καλεῖται
 ν ἄ ρ θ η ξ, καὶ κοινῶς γ υ ν α ι κ ε ῖ ο ν· εἰς τὸ δεύτερον ὅπου
 ἴστανται οἱ ἄνδρες, τὸ ὁποῖον λέγεται κυρίως ναός· καὶ εἰς
 τὸ τρίτον, ὅπου εἰσέρχονται οἱ ἱερεῖς καὶ διάκονοι, τὸ ὁποῖον
 ὀνομάζεται ἅγιον βῆμα.

Ερ. Τί εἶναι τὸ ἅγιον βῆμα;

Απ. Τὸ ἅγιον βῆμα εἶναι τὸ ἰσώτατον καὶ ἀγιώτατον μέ-
 ρος τοῦ θείου ναοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ἱερουργεῖται ὁ οὐράνιος ἄρ-
 τος, ἡγοῦν ἀγιαάζεται τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Δεσπότου· ὅθεν
 καὶ ἀνιαστήριον, καὶ θυσιαστήριον, καὶ ἱλαστήριον, ὀνομάζεται.

Ερ. Τί σημαίνει τὸ ἡμικύκλιον τοῦ ἁγίου βήματος ἦτοι ἡ κόγχη;

Απ. Σημαίνει τὸ ἐν Βηθλεὲμ σπήλαιον, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Χρι-
 στός· ἢ τὸν ἐν Γολγοθᾶ τόπον, ὅπου ἐσταυρώθη καὶ ἐτάφη,
 περὶ τοῦ ὁποίου λέγει ὁ θεὸς Εὐαγγελιστῆς (1) ἦν δὲ ἐν τῷ τό-
 πῳ, ὅπου ἐσταυρώθη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον, και-
 νόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη. Ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρα-
 σκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγύ· ἦν τὸ μνημεῖον ἐθηκαν τὸν
 Ἰησοῦν τ.

Ε. Τίνος εἰκὼν ὑπάρχει ἡ ἐκκλησία;

Απ. Ἡ ἐκκλησία ὑπάρχει εἰκὼν τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου τοῦ ὁ-
 ποίου τὸ μὲν ἄνω μέρος, δηλονότι τὸ ἅγιον βῆμα σημαίνει
 τὸν οὐρανόν, τὸ δὲ κάτω, δηλαδὴ ὁ ναός τὴν γῆν καὶ τὸν πα-
 ράδεισον, διότι καθὼς εἰς τὸν παράδεισον ἦτον τὸ δένδρον
 τῆς ζωῆς, οὕτω καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν κρέκεται ὁ Τίμιος Σταυ-
 ρὸς φέρον τυπικῶς τὸν καρπὸν τῆς ζωῆς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν.

Ερ. Τί σημαίνει ὁ ἄμβων εἰς τὸ μέσον τῆς ἐκκλησίας;

Απ. Σημαίνει τὸν ἀποκυλισθέντα λίθον ἐκ τοῦ μνήματος. ἐπὶ
 τοῦ ὁποίου ἐκάθητο ὁ Ἄγγελος κηρύττων τὴν ἐκ νεκρῶν τοῦ
 Χριστοῦ Ἀνάστασιν· ὅθεν καὶ τώρα ἀναβαίνει ὁ διάκονος μετὰ
 τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸν ἄμβωνα, διὰ νὰ κηρύττῃ τὸ Θεῖον
 Εὐαγγέλιον εἰς ἐπὶ τοὺς πάντων.

1) Ἰωάν. κεφ. ΙΘ. στίχ. 41, 42.

Ερ. Τί δηλοῖ ἡ ἁγία τράπεζα εἰς τὸ θυσιαστήριον;

Απ. Δηλοῖ τὸν τάφον τοῦ Κυρίου εἰς τὸν ὁποῖον κρύβεται ὁ ἀληθὴς καὶ οὐράνιος ἄρτος, καὶ ἡ μυστικὴ καὶ ἀναιμάκτος θυσία· δηλοῖ δὲ τὸν θρόνον καὶ τοῦ Θεοῦ, ἐφ' οὗ ὁ ἐπουράνιος Θεὸς ὁ ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ ὀχρούμενος, ἔταν ἐσαρκώθη, ἀνεπαύθη. Προσέτι δηλοῖ καὶ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου τὴν τράπεζαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς «Λάβετε φάγετε, » τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου.» καὶ «πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες. τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμα μου.» κτλ. (Ματθ. κερ. ΚΣΤ'. Σίχ. 26, 27).

Ερ. Διὰ τί ἡ ἁγία τράπεζα εἶναι τετράγωνος;

Απ. Ἐπειδὴ ἀπ' αὐτὴν ὅλα τὰ τετραπέρατα τῆς οἰκουμένης τρέφονται καὶ τὴν πνευματικὴν τροφήν.

Ερ. Τί σημαίνει ἡ ἁγία τράπεζα, ὅταν ἵσταται ἐπάνω εἰς τέσσαρας στύλους, ἢ εἰς ἓνα;

Απ. Οἱ τέσσαρες στύλοι αὐτῆς σημαίνουν τοὺς 4 Εὐαγγελιστάς· εἰς δὲ στύλος ὁ ἀν. τὴν κρατῇ σημαίνει τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅστις εἴαι κατ' ἐξουσίαν θεμέλιον καὶ στύλος τῆς ἀληθείας.

Ερ. Τί δηλοῦσι τὰ καλύμματα ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης;

Απ. Δηλοῦσι τὴν σινδὼνα καὶ τὸ σουδάριον, εἰς τὰ ὁποῖα ἐτυλίχθη τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου εἰς τὸν τάφον.

Ερ. Τί δηλοῖ ἡ πρόθεσις, τοιούστιν ὁ τόπος τῆς προσκομιδῆς;

Απ. Δηλοῖ τὴν Βηθλέεμ ὅπου ἐγεννήθη ὁ Χριστός, ἢ τὴν Ναζαρέτ, ὅπου ἀνετρίβη.

Ερ. Τί εἰκονίζει ἡ προσφορά ἐξ ἧς ἐξεγίται ὁ Ἀμνός;

Απ. Εἰκονίζει τὴν πανάχραντον τῆς Θεοτόκου Μαρίας κοιλίαν, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν ἀστόργως ἐκ Πνεύματος Ἁγίου.

Ερ. Τί δηλοῦσι τὰ καλύμματα ἐπὶ τῆς προσκομιδῆς;

Απ. Δηλοῦσι τὰ σπαραγὰς τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾗ ἐτυλίχθη εἰς τὴν φάτιν.

Ερ. Τί σημαίνει ὁ ἀστερίσκος;

Απ. Σημαίνει τὸν ἀστέρα τὸν ὁποῖον εἶδον οἱ μάγοι ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ὁ ὁποῖος ἦλθε καὶ ἐστάθη, ὅπου ἦγον τὸ παιδίον.

Ερ. Τί σημαίνει τὸ θυμιατήριον.

Απ. Τὸ μὲν θυμιατήριον σημαίνει τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, τὸ δὲ πῦρ, τὴν θεότητα· τὸ δὲ θυμίαμα τὴν εὐωδίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Προσέτι τὸ θυμίαμα σημαίνει καὶ τὰ εὐώδη δῶρα, ὅσα προσέφερον οἱ μάγοι εἰς τὸν γεννηθέντα Χριστὸν, ἔτι δὲ καὶ τὰς πρηνευσὰς τῶν ἁγίων καὶ πιστῶν.

Ερ. Διατί προσφέρεται, καθόλου εἰπεῖν, ἄρτος, οἶνος, ὕδωρ, καὶ πῦρ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Απ. Ὅλα αὐτὰ προσφέρονται ἀπὸ ἡμᾶς τοῖς δούλους καὶ ὑπηκόους εἰς τὸν ὑπέρτατον Δεσπότην ἡμῶν καὶ Θεὸν ὡς δῶρον ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, δηλαδή ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος ἐκ τῆς γῆς, τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ ὕδατος, τὸ πῦρ ἐκ τοῦ στοιχικοῦ πυρός, τὸ θυμίαμα ἀντὶ τοῦ ἁρώς· καὶ διὰ τούτων ἐμολογοῦμεν τὴν ἀνωτάτην θείαν φύσιν δεσπόζουσαν καὶ κυριεύουσαν τῶν ὅλων, καὶ δεικνύομεν εἰς αὐτὴν τὴν ὀφειλομένην ἡμῶν εὐχαριστίαν.

Ερ. Διατί ἐγγέεται ὕδωρ ἐν τῷ αἶνι εἰς τὴν προσκομιδὴν.

Απ. Ὅπως διὰ τῆς ταχυτέρας ἐνωσεως τῶν δύο τούτων φύσεων φανερωθῇ τὸ διπλοῦν πόμα, τὸ ὁποῖον ἔτρεξε ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ Κυρίου, δηλονότι τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον φανερόναι καὶ ὁ ἱερεὺς ἐγγέων εἰς τὸ ποτήριον οἶνον καὶ ὕδωρ καὶ λέγων· « Εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἐνυξε, » καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ¹⁾. Πρὸς τούτοις σημαίνουναι ταῦτα τὰ δύο τὴν διττὴν ἐν τῷ Χριστῷ φύσιν, ὁ οἶνος τὴν θεότητα, καὶ τὸ ὕδωρ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ερ. Τί σημαίνει ἡ λόγχη.

Απ. Σημαίνει τὴν λόγχην ἐκείνην, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐκέντησεν ὁ ἐκκτόνταρχος τὴν ἄχραντον πλευρὰν τοῦ Κυρίου.

Ερ. Ὁ δὲ δίσκος καὶ τὸ ποτήριον τί σημαίνουναι.

Απ. Σημαίνουναι τὰ σκεύη ἐκεῖνα ἅτινα ἦσαν εἰς τὸν μυστικὸν δεῖπνον.

ΕΓΧΕΙΡΙΔ. ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ.

Τ

Ερ. Διατί εἰς τὴν προσκομιδὴν τίθενται μερίδες εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ ὅλων τῶν ἁγίων ὁλόγυρα τῆς σφραγίδος, ἥται τοῦ ἁμν. Ὑ.

Απ. Ἐπειδὴ ἡ Θεοτόκος καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι, τῶν ὁποίων τίθενται μερίδες, εἶναι ὑπέρτατοι τοῦ μυστηρίου καὶ μέτοχοι, καὶ τὴν ἰσχυρίαν μετὰ τὸν Κύριον ὁμοῦ ἐκσιλεύουσιν, ὑπηρετήσαντες αὐτῷ καλῶς εἰς τὴν οἰκονομίαν τῶν μυστηρίων τοῦ.

Ερ. Διατί τίθενται μερίδες ὑπὲρ τῶν ζώντων καὶ τεθνεώτων ὁρθόδοξων χριστιανῶν.

Απ. Ἐπειδὴ καὶ οἱ ζῶντες καὶ τεθνεώτες ὁρθόδοξοι μετὰ τῶν ἁγίων εἶναι ἐν σῶμα ὑπὸ μίαν κεφαλὴν, τὸν Χριστὸν, καὶ ἐπιθυμοῦσι διὰ πρεσβειῶν αὐτῶν νὰ λυτρωθῶσιν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν καὶ νὰ ἀπολαύτωσιν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Θεοῦ ἐλεού.

Ερ. Διατί ὁ ἱερεὺς σκεπάζει τὰ τίμια δῶρα.

Απ. Μετὰ τοῦτο δεικνύει, ὅτι δὲν ἐρανερώθη εὐθύς, ὅταν ἐγεννήθη ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μετὰ τὰς θαυματουργίας καὶ μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, ἀφ' οὗ ἐβηπτίσθη ἀπὸ τὸν Ἰωάννην, δηλονότι μετὰ τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

Ερ. Ερ. Διατί εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς προσκομιδῆς λέγει ὁ ἱερεὺς. « Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ;

Απ. Ἐπειδὴ αὐτός, ὁ κύριος κυρίως καὶ προηγουμένως τοῦτο τὸ μυστήριον τῆς ἱερουργίας ἐπρόσταξε νὰ κάμνωσιν εἰς ἰδίαν αὐτοῦ ἀνάμνησιν· δηλονότι τοῦ πάθους, τῆς Ταφῆς, τῆς Ἀναστάσεως, καὶ τῆς ἐνδόξου αὐτοῦ εἰς τὸ οὐρανὸν Ἀναλήψεως.

Ερ. Τί ἀπλοῦ τὸ Στιχάριον.

Απ. Ἄν μὲν εἶναι λευκὸν, φανερώσει τὸ φῶς τῆς θείας χάριτος, καὶ τὸ ἀμώλυντον τῆς ἱερωσύνης· σημαίνει δὲ καὶ τὴν καθαρὰν πρόληψιν καὶ ἀποθέωσιν τῆς ἡμετέρας φύσεως. Ἄν δὲ εἶναι κόκκινον, φανερώσει τὸ ἄχραντον πάθος τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὅποιον ὑπέμεινε κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. διὰ τοῦτο τὴν μεγάλην τεσσαρακοστὴν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι μνηστῆρες τοῦ ἁγίου καὶ σωτηριώδους πάθους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ

Χριστοῦ ἐνδύονται πορφύρᾳ, ἢ μαῦρα, ἢ μελανοπόφυρα ἄμφια.
 Ερ. Τί σημαίνει τὸ φαλόνιον.

Απ. Σημαίνει τὴν πορφύραν, ἢ τὴν κοκκίνην χλαμύδα ἣν ἐνέδυσαν τὸν δεσπότην ἡμῶν Χριστὸν οἱ ἀσθεεῖς χλευαστικῶς, καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὴν σταύρωσιν. Προσέτι σημαίνει τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀγιότητα τοῦ ἱερέως, μετὰ τὴν ὁποίαν κοσμούμενος χαίρεται καὶ ἀγαλλιάται ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρι αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἐνδύμενος ὁ ἱερεὺς λέγει. «Οἱ ἱερεῖς σου Κύριε ἐνδύσονται δικαιοσύνην, καὶ οἱ ὅσιοί σου ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται».

Ερ. Τί σημαίνει τὸ Ἐπιτραχήλιον.

Απ. Σημαίνει τὴν ἄνωθεν κατερχομένην του Θεοῦ χάριν ἐπὶ τὸν ἱερέα, καθὼς τὸν παλαιὸν καιρὸν διὰ τῆς χρίσεως τοῦ μύρου ἐπὶ τὸν Ἀαρὼν, καὶ τοῦτο θάλλων ὁ ἱερεὺς λέγει. «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ ἐκχέων τὴν χάριν ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς, ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλήν. κτλ.»

Ερ. Τί σημαίνει ἡ Ζώνη.

Απ. Σημαίνει τὸ χάρισμα τῆς ἰσχύος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ καθαρὸν καὶ ἀμόλυντον τῆς πολιτείας τοῦ ἱερέως, μετὰ τὰ ὁποῖα χρεωστεῖ νὰ περιζωνῇ τὰς νοητὰς καὶ αἰσθητὰς αὐτοῦ ὁσφύας, καὶ νὰ τρέχῃ ἀμώμως ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὴν ὁδὸν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ. Τούτου χάριν, ὅταν ζώνηται ὁ ἱερεὺς, λέγει. «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ περιζωννύων με δύναμιν, καὶ ἔθετο ἄμωμον τὴν ὁδὸν μου. κτλ.»

Ερ. Τί σημαίνουσι τὰ Ἐπιμάκια.

Απ. Σημαίνουσι τὴν ποιητικὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον, ὁμοίως καὶ τὴν δύναμιν καὶ ἰσχὺν αὐτοῦ μετὰ τὴν ὁποίαν συνέτριψε τοὺς ὀρατοὺς καὶ ἀσράτους ἐχθρούς καὶ ἐδοξάσθη θαυμαστῶς. Ὅθεν θάλλων ταῦτα ὁ ἱερεὺς λέγει. «Αἱ χεῖρες σου ἐποίησάν με καὶ ἐπλασάν με» ἢ ἡ δεξιὰ σου Κύριε δεδόξασται ἐν ἰσχύει, ἢ δεξιὰ σου, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς».

Ερ. Τί σημαίνει τὸ Ἐπιγονάτιον.

Απ. Σημαίνει τὴν παγκάλον πανοπλίαν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοὺς ὁποίους νικήσας, ἐβασίλευσεν ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ ἐπὶ τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο κρεμῶντες αὐτὸ ἀπὸ τὴν ζώνην οἱ ἱερουργοῦντες λέγουσι· «Περίζωσε τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τῶν μηρῶν σου δυνατὲ, τῇ ὡραιότητί σου καὶ τῷ κῶλῳ σου ἐντεινε καὶ κατευοδού καὶ βασίλευε».

Ερ. Τί δηλοῖ τὸ Ὠμοφόριον τοῦ ἀρχιερέως.

Απ. Δηλοῖ τὸ σκῆμα εἰς τοὺς ὧλους τοῦ πεπλανημένου προσβάτου τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον εὗρὼν ὁ Κύριος ἐσήκωσεν εἰς τοὺς ὧλους αὐτοῦ, καὶ τὸ συνηρίθηκε μὲ τὰ μὴ πεπλανημένα αὐτοῦ πρόσωπα, τοῦτέστιν εὗρὼν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν διὰ τῆς παραβάσεως πεπλανημένην. τὴν ἦνωσε μὲ τὰς ἐν οὐρανῷ ἀγγελικὰς τάξεις. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν πρώτην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἦτον συνήθεια, εἰς σημεῖον τοῦ εὐεθέντος· τούτου προσβάτου διὰ τοῦ Χριστοῦ, νὰ κατασκευάζεται τὸ Ὠμοφόριον ἀπὸ ἁσπρον πρόβειον μαλὶ, τὸ ὁποῖον πέτρων ὁ ἀρχιερεὺς ἐπάνω εἰς τοὺς ὧλους αὐτοῦ λέγει· «Επὶ τῶν ὧμων, Χριστὲ, τὴν πλανηθεῖσαν ὡς φύσιν καὶ ἠναλπηθεῖς, Θεὸ καὶ Πατρί προσήγαγες».

Ερ. Τί δηλοῖ ἡ ἀρχιερατικὴ Μήτρα.

Απ. Δηλοῖ τὴν ἀνωτάτην ἐξουσίαν τῆς ἱερωσύνης, ἣτις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ φαίνεται εἰς ὅλους, καθὼς καὶ τὰ βασιλικά διαδήματα φανεροῦνσι τὴν ἀνωτάτην κοσμικὴν ἐξουσίαν· διότι τοὺς βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς εὐδόκησεν ὁ Θεὸς μὲ τοιαύτην τιμὴν νὰ τοὺς στεφανώσῃ καὶ νὰ τοὺς κοσμήσῃ, ὥστε βλέποντες ὅλοι οἱ πιστοὶ ἐπ' αὐτοῦ· τὸ σημεῖον τῆς τοιαύτης καὶ τοσαύτης ἐξουχωτάτης χάριτος τοῦ Θεοῦ, νὰ ἀποδίδωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν αξιοπρεπῆ ὑπακοὴν καὶ εὐλάβειαν. Φοροῦσι δὲ στεφάνους ἦτοι μήτρας εἰς τὰς κεφαλὰς καὶ τινες μεγάλων καὶ ἐπισημωτάτων μυστηρίων ἀρχιμανθρεῖται, ὅπως κατὰ τι πρεσβύσιον βασιλικὸν ἢ δωρεὰν ἀρχιερατικὴν.

Ερ. Τί σημαίνει τὸ ἐγκόλπιον, ἢ ὁ σταυρὸς, τὸν ὁποῖον φοροῦσι οἱ ἄρχιερεῖς καὶ ἀρχιεραδρίζται φανερά εἰς τὰ στήθη αὐτῶν.

Απ. Σημαίνει τὴν ἀκολούθησιν τῷ Χριστῷ, καὶ κάθε μὲν χριστιανὸς εἶναι χρεώστης νὰ τὸν μιμῇται διὰ τῆς πολιτείας αὐτοῦ, καὶ νὰ ἐκσταῇ τὸν σταυρὸν τῆς κακοπαθείας, καὶ ὑπομονῆς δι' αὐτόν, ὅπως οἱ τοιοῦτοι προσετώτες χρεωστοῦσι περισσότερο, ὡς ὄντες, τύποι τοῦ ποιμνίου αὐτῶν εἰς τὴν ἀρετήν. Ἐντεῦθεν φανερόν, ὅτι οὐχὶ διὰ φιλοδοξίαν, ἢ ματαίαν μεγαλαυχίαν φορεῖται τοῦτο τὸ ἐγκόλπιον, ἢ σταυρίδιον, ἀλλὰ διὰ μίμησιν τοῦ πρῶτου καὶ ταπεινοῦ τῇ καρδίᾳ διδασκάλου, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ὅστις προσέταξε τοῖς ὁπαδοῦς αὐτοῦ νὰ τὸ ἐκσταῶσιν ὡς σύμβολον τῆς κακοπαθείας καὶ ὁμολογίας τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως.

Ερ. Τί δηλοῖ ἡ ἀρχιερατικὴ ῥάβδος.

Απ. Δηλοῖ τὴν δουρθεῖσαν ἐξουσίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰς τὸν ἀρχιερέα, διὰ νὰ καθοδηγῇ εἰς ζωηφόρον νομὴν τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποίμνιον. νὰ πεδεύῃ τοὺς ἀπαθείς καὶ σκληροκαρδίους, καὶ νὰ ἀποδιώκῃ τοὺς ὑπεναντίους καὶ αἰρετικούς ἀπὸ τὴν ποίμνην τῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων.

Ερ. Τί δηλοῖ ὁ ἀρχιερατικὸς Μανδύας.

Απ. Δηλοῖ τὴν προνοητικὴν, καὶ συνεκτικὴν, καὶ σκεπαστικὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. μετὰ τὴν ὁποίαν χρεωστῇ ὁ ἀρχιερεὺς νὰ προνοῇ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ.

Ερ. Τί δηλοῦσιν οἱ ποταμοὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ μανδίου.

Απ. Δηλοῦσι τὰ διάφορα κινήματα τῆς σωτηριώδους διδασκαλίας, ὅταν πηγάζωσιν ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ ἀρχιερέως, ὅστις πιστεύει ἀναμφιβόλως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ αὐτὸς λέγει· «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ποταμοὶ ἔκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥέουσιν ὕδατος ζῶντος (1)». Τοῦτο δὲ κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ τὸ εἶπεν ὁ Κύριος

περὶ τοῦ πνεύματος' τούτέστι περὶ τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ὅτα ἐλλέλλον νὰ λάβωσιν οἱ πιστοί, ἐκ τῶν ὑποίων ἀναβλύζουσι τὰ τῆς χάριτος ρεῖθρα, τὰ ποτίζοντα τὸ τῆς ἐκκλησίας πλήρωμα πρὸς ζωογονίαν.

Ερ. Τί δηλοῖ ὁ σάκκος τοῦ ἀρχιερέως.

Απ. Δηλοῖ τὸν σάκκον, τὸν ὁποῖον ἐνεδύθη ὁ Χριστὸς περιπατιζόμενος, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων.

Ερ. Τί δηλοῖ ἡ προπορευομένη τοῦ ἀρχιερέως ἀναμμένη λαμπάς.

Απ. Δηλοῖ τὴν ἔλλαψιν τῆς ἀρχιερατικῆς χάριτος, καὶ τὸ μεταδοτικὸν αὐτῆς εἰς πάντας ἐξαιρέτως δὲ τὸ φῶς ἐκεῖνο, ὅπερ χρεωστοῖσιν οἱ ἀρχιερεῖς νὰ μεταδίδωσιν εἰς τοὺς πιστοὺς διὰ τὰς διδασκαλίας καὶ ἐναρέτου πολιτείας κατὰ τὸ γεγραμμένον. « Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς (2) ».

Ερ. Τί σημαίνει τὸ σικήριον καὶ τρικήριον, μετὰ τὰ ὅποια εὐλογεῖ τὸν λαὸν ὁ ἀρχιερεὺς.

Απ. Το μεν δικήριον σημαίνει τὰς δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεις ἐν μιᾷ ὑποστάσει, τὸ δὲ τρικήριον τὰ τρία πρόσωπα τῆς μιᾶς Θεότητος.

Ερ. Τί δηλοῖ ἡ στρογγυλοειδὴς κουρά ἐν τῇ κορυφῇ τῆς κεφαλῆς τῶν ἱερωμένων ἥτοι ἡ παπαλῆθρα.

Απ. Δηλοῖ τὸν ἀκάνθιον στέφανον, τὸν ὁποῖον οἱ Θεομάχοι Ἰουδαῖοι ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Εἶναι δὲ σφραγὶς τῆς χάριτος τῆς ἱερωσύνης, ἥτις, μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τοῦ χειροτονημένου, μένει ἀνεξίλειπτος. Πρὸς τοῦτο εἶναι τύπος καὶ εἰκὼν τῆς πλῆθης ἱερωσύνης τοῦ Ἀαρὼν, ἥτις διὰ τῆς τοῦ μύρου ἐκχύσεως ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐτελεῖτο.

Ερ. Ποῖον εἰκονίζει ὁ ἀρχιερεὺς;

Απ. Τὸν μέγαν Ἀρχιερέα Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

Ερ. Ποῶν εἰκονίζουσιν οἱ ἱερεῖς;

Απ. Τοῦς ἀγίους Ἀποστόλους.

Ερ. Ποῶν δὲ οἱ διάκονοι;

Απ. Αὐτοὶ εἰκονίζουσιν τοὺς Ἀγγέλους, ἀντὶ πτερῶν περιζωνόμενοι λεπτὰ ὠράρια, προπορευόμενοι τῶν ἱερέων καὶ ὑπηρετοῦντες αὐτοῖς.

Ερ. Ποῖαι προσευχαὶ καὶ δοξολογίαι προσφέρονται τῷ Θεῷ εἰς τὸν αἶον να.

Απ. Ὅσαι διωρισθῆσαν καὶ εὐεπισθῆσαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, δηλονότι τὸ μεσονυχτικόν, ὃ ὁ ἄθρος μετὰ τῆς πρώτης ὥρας, ἡ τρίτη ὥρα, ἡ ἕκτη, ἡ ἐνάτη. ὁ ἑσπερινὸς καὶ τὸ ἀπόδειπνον, αἵτινες εἶναι ὅλαι ἐπτὰ, περὶ τῶν ὁποίων ἔλεγεν ὁ Προφῆταναξ. (1) Ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνέσά σε ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Ἡ δὲ ἱερα μυσταγωγία εἶναι ξεχωριστὰ ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐπτὰ αἰ. ἑσπεῖς· διότι ὑπάρχει θεία διτάξις, ἡ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς μυστικῶς θυσιάζεται διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου καὶ ἄρσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.

Ερ. Τί σημαίνει τὸ μεσονύκτιον;

Απ. Σημαίνει τὴν νύκτα ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν μετὰ φωνῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων συνέλαβον οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Δεσπότην Χριστόν· προσέτι εἰκονίζει τὴν τοῦ σωτῆρος ἀνάστασιν, καὶ τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν, καὶ διὰ τοῦτο φάλλεται εἰσαυτὴ. Ἰδοὺ Νουμῆς ἔρχεται ἐντῷ μεσσηνικῷ νυκτὸς κτλ.

Ερ. Διατί διωρίσθη ὁ ὄρθρος;

Απ. Διὰ νὰ ὑμνώμεν καὶ νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν, ὅστις ἔλυσε τὸ σκότος τῆς νυκτός, καὶ μᾶς ἠΐωσεν νὰ ἴδωμεν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, παρακαλοῦντες αὐτὸν νὰ φωτίσῃ τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ νὰ κατευθύνῃ τὰ διαξήματα ἡμῶν πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ.

Ερ. Τί σημαίνει ἡ πρώτη ὥρα, ἧτις συνάπτεται μετὰ τὸν ὄρθρον;

Απ. Σημαίνει τὴν ὥραν ἐσπερινήν, καθ' ἣν ἔφεραν τὸν Χριστόν

εἰς τὸ προκίτωρion ἀπὸ τὸν Καϊάφαν πρὸς τὸν Πιλάτον. καὶ τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον·,

Ερ. Τί δὲ ἡ τρίτη ὥρα;

Απ. αὕτη μᾶς ἐνθυμίζει τὴν ἐπιδημίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοῦ; ἱεροῦ; Ἀποστόλους ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν, δι' ὧν τοὺς ἐφώτισε νὰ κηρυξοῖ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην.

Ερ. Τί δὲ ἡ ἕκτη;

Απ. Αὕτη μᾶς δίδει νὰ στοχαζώμεθα τὴν σταύρωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν τὴν ὥραν προσκλήθη εἰς τὸν σταυρὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.

Ερ. Τί δὲ ἡ ἐνάτη;

Απ. Αὕτη μᾶς ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τὴν ὥραν. καθ' ἣν ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐποτίσθη ὅσος μὲ χολὴν μεμιγμένον, καὶ παρέδωκεν εἰς τὸν οὐράνιον αὐτοῦ πατέρα τὴν ἀγιωτάτην αὐτοῦ Ψυχὴν.

Ερ. Διὰ τί γίνεται ὁ ἐσπερινός;

Απ. Διὰ νὰ δοξολογῶμεν τὸν Θεόν, ὅστις μᾶς ἡξίωσε νὰ περάσωμεν τὸ σταδion τῆς ἡμέρας καὶ νὰ ἴδωμεν τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτός, παρακαλοῦντες αὐτὸν εἴτι ἡμάρτομεν ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, νὰ μᾶς συγχωρήσῃ ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος.

Ερ. Διὰ τί δὲ τὸ ἀπόδειπνον;

Απ. Διὰ νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Θεόν, ὅστις μᾶς ἔδωκεν τὴν νύκτα εἰς ἀνάπαυσιν τοῦ σώματος, παρακαλοῦντες αὐτὸν νὰ τὴν περάσωμεν εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον μὲ τὴν χάριν αὐτοῦ, διὰ νὰ κοιμηθῶμεν ἐν εἰρήνῃ, καὶ νὰ διεγερθῶμεν πάλιν εἰς δοξολογίαν αὐτοῦ.

Ερ. Τί περιέχουσι τὰ ἀναγνώσματα ὅσα ἀναγινώσκονται εἰς τὰς ἱεράς ἀκολουθίας.

Απ. Τὴν βουλὴν καὶ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ τὰς ὁποίας ὑπηγόρευσε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ τὰς ἐφανερώσεν εἰς ἡμᾶς πρὸς δούλους αὐτοῦ, διὰ νὰ μάθωμεν ἐξ αὐτῶν, τί πρέπει νὰ

κάμνωμεν, καὶ πῶς νὰ πολιτευόμεθα, διὰ νὰ εὐαρεστήσωμεν αὐτῷ καὶ νὰ ἀξιωθῶμεν τῆς οὐρανοῦ αὐτοῦ βασιλείας.

Ερ. Τί δὲ τὰ λοιπὰ ἄσματα οἷον τὰ στοιχηρὰ, καὶ οἱ κανόνες, ὅσοι φάσκονται, ἢ ἀνγκυρώσονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν;

Απ. Αὐτὰ περιέχουσιν ὕμνοι, καὶ εὐχαριστίας εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰς πρὸς ἡμᾶς, εὐεργεσίας αὐτοῦ, ἐπαίνους δὲ καὶ ἐγκώμια εἰς τοὺς ἁγίους, ὅσοι εὐπρέπτησαν αὐτῷ διὰ τῆς καλῆς πολιτείας ἐκ τῶν ὁποίων παρῃκινούμεθα εἰς τὴν μίμησιν τῆς ἐκρέτου ζωῆς τῶν ἁγίων ἀνδρῶν.

Ερ. Ἀλλὰ τὰ ριπάκια καὶ κοντάκια τί περιέχουσιν;

Απ. Αὐτὰ περιλαμβάνουσιν συντόμως τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐσθῆτος καὶ τοῦ τρόπου, καὶ ἀγῶνας καὶ τὰς ἀρετὰς τῶν ἁγίων.

Ερ. Τί δὲ αἱ ἐκφωνήσεις τοῦ ἱερέως εἰς τὸ τέλος τῶν αἰτήσεων;

Απ. Αὐταὶ περιέχουσι τὴν πρέπουσαν ὑμνωδίαν καὶ εὐτημίαν τῆς ὑπερουλίου Τριάδος, καὶ φανεροῦσι τὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν παρ' αὐτοῦ αἰτουμένων, ὅθεν κατὰ τὰς διαφόρους αἰτίας δοῦντο ἐκφωνήσεις, οἷον α' Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα κτλ.

Ερ. Διατί ἀνάπτονται εἰς τὸν κυρίον, καθ' ὃν γίνονται αἱ ἱεραὶ ἀκολουθίαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοσαῦτα φῶτα, καθόλα καὶ κυρία.

Απ. Εἰς σημεῖον τῆς ἐνθέριμου πρὸς τὴν πίστει καὶ πνευματικῆς ἡμῶν χαρᾶς, διότι ἡξιώθημεν νὰ ἡμεθα τέκνα τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς τοῦ φωτίζοντος πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ τῆς θείας λειτουργίας.

Ερ. Τί ἐστὶν ἡ λειτουργία.

Απ. Ἡ λειτουργία εἶναι ἱεροπραξία τῆς ἀναιμάκτου θυσίας παρὰ τοῦ ἰδίου Χριστοῦ εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἀπὸ

δὲ τοὺς Ἀποστόλους εἰς τοὺς διαδόχους αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τού-
τους ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς ἀκολουθούς αἰῶνας ἵν' ἐπιτελεῖ-
ται ἕως τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας.

Ερ. Τί εἶναι ἡ θυσία,

Απ. Ἡ θυσία εἶαι προσφορά γενομένη εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν
ἀπὸ τὸν νόμιμον ἱερέα καὶ λειτουργὴν εἰς δόξαν μὲν αὐτοῦ τοῦ
ιδίου, καὶ εἰς ὁμολογίαν τῆς ὑπερτάτης δεσποτείας αὐτοῦ, εἰς
ἐνδειξιν δὲ τῆς ἡμετέρας δουλείας καὶ ταπεινοφροσύνης.

Ερ. Πόσων εἰδῶν εἶναι ἡ θυσία,

Απ. Δύω ἄλλη μὲν τοῦ παλαιοῦ Νόμου. ἄλλη δὲ τῆς
νέας Διαθήκης,

Ερ. Ἡ τοῦ Ἡλκιοῦ Νόμου θυσία πόσων εἰδῶν ἦτον,

Απ. Δύω· δ' αἵματος τοῦτέστι σφαγῇ ζώων, οἶνων, κριῶν
προβάτων, αἰγῶν, βοῶν, πτηνῶν, καὶ τῶν παραπλησίων. Καὶ
ἀναίμακτος οὕσα καὶ αὐτὴ διττὴ α) προσφορά ἐλαίου. ἄλα-
κτος, ἄρτου, οἶνου ὕδατος καὶ ἀλεύρου †). καὶ β) αἰνέσις καὶ
δοξολογία Θεοῦ μὲ κατάνυξιν καὶ συντριβὴν καρδίας, περὶ τῆς
ὁποίας οὕτω λέγει ὁ Δαβίδ. Ὁὔσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως
» καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχάς σου 2) » καὶ πάλιν
«Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον 3)».

Ερ. Ἡ τῆς νέας διαθήκης πόσων εἰδῶν εἶναι,

Απ. Καὶ αὐτὴ διττὴ ἀναίμακτος, μυστικὴ καὶ πνευματικὴ.

Ερ. Τί εἶναι ἡ μυστικὴ θυσία τῆς νέας διαθήκης,

Απ. Εἶναι ἡ θεία Κοινωνία, ἥτοι τὸ Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ
Χριστοῦ ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἄρτου καὶ οἶνου ἀγιαζόμενα, καὶ
τῷ Θεῷ προσερόμενα, οὔσα παντοτεινὴ ἀάμνησις τῆς θυσίας
ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἱερουργήσε ποτε ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν
αὐτός, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, προτενεγκὼν ἐχυτὸν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ
ἁλωμον ὑπὲρ τῆς Σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

1) Ὁρα Λευιτ. καφ. ΚΓ, καὶ ἀριθ. ς. 2) Ψαλμ. ΜΘ, στίχ. 14. 3) Ψαλμ. Ν. στίχ. 19.

Ερ. Τί εἶναι ἡ πνευματικὴ θυσία εἰς τὴν νέαν Διαθήκην.

Απ. Ἡ πνευματικὴ θυσία εἶναι πᾶσα ἀρετὴ, περὶ τῆς ἡποίας εἰς τὴν Ἱερὰν Γραφὴν, πολλαὶ μαρτυρίαι εὐρίσκονται α¹ Ἐπαρσας πτῶν χειρῶν μου θυσία ἐσπερινή. — 1 Θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης καὶ ἐλπίσατε ἐπὶ Κύριον², — Τῆς δὲ εὐποιίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε, τοιαύται γὰρ θυσίαις εὐαρεσθεῖται ὁ Θεός³ ὁ
Ερ. Κατὰ τί διαφέρει ἡ θυσία ἀπὸ τοῦ μυστήριον.

Απ. Κατὰ τοῦτο, ὅτι εἰ μὲν τὸ μυστήριον ὑπὸ τὰ ὁρατὰ σημεῖα λαμβάνομεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δοτῆρα πάντων τῶν ἀγαθῶν τὰ ἀόρατα οὐράνια χαρίσματα πρὸς δικαιοσύνην καὶ διόρθωσιν ἡμῶν εἰς δὲ τὴν θυσίαν δὲν λαμβάνομεν, ἀλλὰ μᾶλλον δίδομεν καὶ χαρίζομεν εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν τὸ τιμιώτατον ὅπερ ἔχομεν, θέλοντες, νὰ δεῖξωμεν τὴν εὐχαριστίαν ἡμῶν καὶ τὸ σέβας εἰς τὴν ὑπερτάτην δεσποτείαν αὐτοῦ, νὰ ἀπολαύσωμεν δὲ τὴν χάριν καὶ τὸ τέλος αὐτοῦ. Διαφέρει δὲ κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ μὲν μυστήριον εἰς τὸν δεχόμενον μόνον εἶναι ὠφέλιμον, καὶ αὐτὸν μόνον ἀγιάζει, ἡ δὲ θυσία ὠφελεῖ ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ ἀπόντας καὶ ἀπέχοντας· καὶ ἡ εὐεργεσία βοηθεῖ ὅχι μόνον τοὺς ζῶντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τεθνεώτας.

Ερ. Ἡ θεία κοινωνία, ἥτοι εὐχαριστεία δύναται νὰ ᾖ ἡμῶν μυστήριον καὶ θυσία.

Απ. Δύναται.

Ερ. τίνι τρόπῳ,

Απ. Καθόσον μὲν ἀπὸ τὰ ὁρατὰ σημεῖα δίδει εἰς ἡμᾶς τὴν ἀόρατον χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν ἀγιασμόν, εἶναι μυστήριον καθόσον δὲ γίνεται ἱκανοποίησις ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν δι' αὐτῆς καὶ ἐξιλέωσις τοῦ Θεοῦ εἶναι θυσία.

Ερ. Διὰ τί εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τῆς ἱερᾶς λειτουργίας λέγει ὁ ἱερεὺς. «Εὐλογιμένη ἡ βασιλεῖα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Απ. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἀμέτρητον ἔχων μεγαλωσύνην, δύναμιν,

1) ψαλμ. ΡΜ, στίχ. 2. 2) ψαλμ. Α, στίχ. 6

3) Παῦλ. ἐπ. ρ. Εἰρε. κεφ. ΙΓ' στίχ. 16.

δόξαν, καὶ ἔξουσίαν, ἀπαντεῖ παρ' ἡμῶν τῶν δούλων αὐτοῦ, πρὸ τοῦ νὰ ἀρχίσωμεν νὰ παραστήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰς ἀπαιτήσεις ἡμῶν, νὰ τὸν δοξολογῶμεν, καὶ νὰ εὐλογῶμεν τὴν βασιλείαν καὶ τὸ θεῖον αὐτοῦ κράτος.

Ερ. Διὰ τί ὁ ἱερεὺς ἀπ' αὐτῶς ὅν εὐλογεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐπιτημίζει, τοῦτέστιν ὀνομάζει τὰ τρία πρόσωπα χωριστὰ καὶ διηρημένα;

Απ. Ἐπειδὴ ἡ θεία λειτουργία εἶναι ἱεροπραξία τῆς νέας διαθήκης· ἡμεῖς δὲ εἰς τὴν νέαν διαθήκην ἐμάθαμεν νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεὸν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἤτοι προσώποις, καὶ εἰς κάθε ἔργον ἡμῶν πράττομεν τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Τριᾶδος, ὡς ἀρχὴν, τινὰ καὶ θεμέλιον,

Ερ. Διὰ τί μετὰ τὴν τοιαύτην δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ πρὸ πάντων ἀρχίζομεν νὰ παρακαλῶμεν τὸν Κύριον μὲ εἰρήνην;

Απ. Ἐπειδὴ, καθὼς μὲ εἰρήνην πρέπει νὰ ὑψώνωμεν τὰς χεῖρας εἰς τὰ Ἅγια καὶ νὰ δοξολογῶμεν τὸν Κύριον, οὕτω καὶ τὰς αἰτήσεις μὲ εἰρήνην πρέπει νὰ τὰς προσφέρωμεν εἰς αὐτόν· διότι χωρὶς τῆς εἰρήνης, τῆς συνειδήσεως, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, οὔτε προσευχή, οὔτε ἐξομολόγησις, οὔτε εὐχαριστία, οὔτε αἰτήσεις κατωρθοῦται· ἐπειδὴ ἀνὴρ ἄστατος καὶ θορυβούμενος πρὸς ἐξυτὸν, ἢ πρὸς ἄλλους φειλονεικῶν, καθὼς εἰς ὅλας τὰς πράξεις αὐτοῦ εἶναι ἀκατάστατος, οὕτω καὶ ὅλαι αἱ προσευχαὶ αὐτοῦ εἰς τὸν Θεὸν εἶναι ἀπρόδεκται.

Ερ. Ποία εἶναι ἡ πρώτη αἴτησις εἰς ταύτην τὴν ἐκτενῆ;

Απ. « Ἴτερ τῆς ἀνωθεν εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν ».

Ερ. Τί εἶναι ἡ ἀνωθεν εἰρήνη;

Απ. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ὁποίαν ἀναπαύεται ὁ ἄνθρωπος, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὑπερέχει πάντα νοῦν 1). ἐπειδὴ, δι' ἡμᾶς ἐχθροὺς ὄντας καὶ ἀπυστάτας,

1) Φιλιπ. κεφ. Δ', στίχ. 7.

ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ παρέδωκε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν καὶ δι' αὐτοῦ μᾶς ἐφίλλωσεν μὲ τὸν ἑαυτὸν του. Πρὸς τούτοις δύναται νὰ βοηθῇ αὕτη ἡ εἰρήνη καὶ ἀντὶ ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἄφησεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς Ἀποστόλους του λέγων. «Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν 1) καὶ μὲ τὴν ὁποίαν πολλάκις τοὺς ἐσυχαίρετο μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀνάστασιν 2). ἥτις εἶναι μία χάρις τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ ἀταράχως παρηγορεῖται καὶ ἰδύνεται, ἡ σφαιρότερον νὰ εἰπώμεν, εἶναι αὕτη ἡ ἀγάπη ἡ μήτηρ πάντων τῶν ἀγαθῶν, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον.

Ερ. Διατί ἄλλο ἀκόμη παρακαλεῖ ὁ ἱερεὺς εἰς ταύτην τὴν ἐκτενῆ;

Απ. Δι' ὅλον τὸν κόσμον, διὰ τὰς διαφόρους ἐν αὐτῷ τάξεις καὶ ἀξίας, καὶ δι' ὅλας τὰς χρείας τῶν ἀνθρώπων· ὁ δὲ λαὸς τῷ ἀποκρίνεται μετὰ τᾶσαν αἴτησιν «Κύριε ἐλέησον».

Ερ. Διατί παρακαλεῖ ὁ ἱερεὺς τὸν Κύριον δι' ὅλα ὅσα περιέχονται εἰς ταύτην τὴν ἐκτενῆ;

Απ. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι δημιουργὸς τῶν ἀπάντων καὶ ποιητὴς, καὶ κοινὸς δεσπότης, καὶ αὐτὸς μόνος εἶναι ὅλων τῶν ἀγαθῶν, οὐ μόνον τῶν ψυχικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν σωματικῶν, προνοητὴς καὶ δοτὴρ. Ὅθεν καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν εἰς τὴν προσευχὴν αὐτοῦ, δηλονότι τὸ «Πάτερ ἡμῶν», μᾶς ἐπρόσταξε νὰ παρακαλῶμεν τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα οὐ μόνον διὰ τὰ πρὸς τὴν οὐράνιον σωτηρίαν ἡμῶν ἀνήκοντα πράγματα. ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ πρὸς τὴν πρόσκαιρον ἡμῶν ζωὴν ἀναγκαῖα.

Ερ. Διατί ὁ λαὸς μετὰ πᾶσαν αἴτησιν λέγει «Κύριε ἐλέησον» μόνον καὶ ὅχι ἄλλο τι;

Απ. Ἐπειδὴ ἡ σύντομος αὕτη προσευχὴ περιέχει ἐν αὐτῇ τὸ πλήρωμα πάσης αἰτήσεως. διότι ἂν ἐλεῇ τινα ὁ Θεὸς ἐλεεῖ τὴν αἴτησιν τὴν γενομένην κατὰ τὴν θεῖαν αὐτοῦ θέλησιν καὶ τὴν ἐκπληρεῖ.

1) Ἰωάν. κεφ. 14, στίχ. 27. 2) Ἰωάν. κεφ. Κ', στίχ. 10, 20, 26.

Ερ. Διὰ τί ὁ ἱερεὺς μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐκτενῶν αὐτοῦ πάντοτε μνημονεύει τὴν μητέρα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅλους τοὺς Ἀγίους, καὶ παραδίδει τὸν ἑαυτὸν τοῦ μὲ ὅλους τούτους ἄλλους εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐγχειρίζει πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν εἰς αὐτόν.

Απ. Ἡ μνημονεύσις ἐδῶ τῆς μητρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ὅλων τῶν Ἀγίων δὲν ἐννοεῖται ἀπλῶς μνημονεύσις, ἀλλὰ μετὰ παρακαλέσεως, τοῦτέστι μετ' ἐπικλήσεως εἰς βοήθειαν, ἥτις ἐγείνεν εἰς τὴν προσκομιδὴν, ὅταν ἐξήχθησαν μερίδες εἰς μνήμην πάντων τῶν ταγμάτων τῶν Ἀγίων εἰς τὸν Θεὸν δὲ πρεπόντως παραδίδομεν ἑαυτοὺς, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν ἀμέσως ἐπροσφάραμεν τὰς αἰτήσεις ἡμῶν εἰς τὴν ἐκτενῇ, ὡς ἐὰν ἐλέγαμεν «ἐπειδὴ πρὸς σε, φιλόανθρωπε Δέσποτα, ἠτήσαμεν καὶ ἐπαρακαλέσαμεν» εἰς σε, βέβαια, καὶ ὄχι εἰς ἄλλον τινα Θεὸν καὶ ὅλην τὴν ἡμετέραν ζωὴν καὶ ἑαυτοὺς παραδίδομεν καὶ ἐγχειρίζομεν»

Ερ. Διὰ τί ὁ ἱερεὺς μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς ἐκτενοῦς ταύτης λέγει «ὅτι» πρέπει σοι πᾶσα δοξα κτλ. »

Απ. Ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ νὰ εὐσπλαχνισθῇ ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃχι διότι αὐτὸς εἶναι δίκαιος καὶ ἄξιος, ἀλλὰ διὰ μόνην τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ καὶ δόξαν, ἥ ὁποία εἰς αὐτὸν μόνον ὡς Θεὸν πρέπει καὶ ἀρμύζει κατὰ τὸν λόγον τοῦ «Δαβὶδ Μὴ ἡμῖν, Κύριε, μὴ ἡμῖν, ἀλλ' ἡ τῷ ὀνόματί σου δὸς ἰδοῦσαν ἐπὶ τῷ ἐλέει σου καὶ τῇ ἀληθείᾳ σου 1) ».

Ερ. Τί δηλοῦσι τὰ προφητικὰ λόγια ἥτοι τὰ ἀντίφωνα καὶ οἱ ψαλμοί, ὅσοι ψάλλονται, ἢ ἀναγινώσκονται πρὸ τῆς μικρᾶς εἰσοδου;

Απ. Δηλοῦσι τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, ὅταν ᾗτον εἰς τὸν κόσμον καὶ ὁ κόσμος δὲν τὸν ἐγνώριζε· τοῦτέστι φανερόνους τὸν καιρὸν πρὸ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰωάννου δευτέρου δὲ φανερόνους τὴν προετοιμασίαν καὶ ἡμετέραν προκάλυπτον εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοῦτοις σημαίνουσιν, οὐ μόνον τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὦ, εἰς τὸν κόσμον, δὲν ἐρχε

ρόνετο οὔτε μόνος, οὔτε διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ καὶ τὸν καιρὸν ἀκόμη πρὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ὅτε αἱ τῶν προφητῶν σάλπιγγες, περισσάλπιζον εἰς τὸν κόσμον τὸν Μεσσίαν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ερ. Τί σημαίνει ἡ πρώτη εἰσοδος μετὰ τοῦ Ευαγγελίου.

Απ. Σημαίνει τὴν φανέρωσιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον διότι τὸ εὐαγγέλιον δηλαῶς τὸν Χριστὸν, καθὼς καὶ τὰ προφητικὰ βιβλία τοὺς προφήτας. «ἔχουσι Μωϋσέα καὶ τοὺς προφήτας, ἠκούσάτωσαν αὐτῶν¹⁾» εἶπεν ὁ Ἀβραάμ διὰ τὰ βιβλία τῶν Προφητῶν, διότι τότε αἱ προφῆται δὲν ἔζων. Ὅθεν ὁ λαὸς ὅλος περιχαρὴς διὰ τὴν φανέρωσιν τοῦ Σωτῆρος αὐτοῦ ψάλει μέγα ἁρμόδιον ᾠνὴν, ὅταν εἰσέρχεται ὁ ἱερεὺς εἰς τὸ θυσιαστήριον. Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ, σῶσον ἡμᾶς κτλ.

Ερ. Διὰ τί ὁ ἱερεὺς κρατῶν τὸ ἱερὸν Ευαγγέλιον ἐκφωνεῖ «Σοφίᾳ ἐβλή».

Απ. Προστάζει με ταύτην τὴν ἐκφωνήσιν νὰ προῦπαντήσωμεν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὡς προαιώνιον Σοφίαν τοῦ οὐρανοῦ Πατρός, με ὁσθὴν καὶ ἀνυπόκριτον καρδίαν, καὶ με καθαρὰν ἀπὸ πάσης πονηρίας καὶ κακίας ψυχὴν, καὶ νὰ τὸν προσκυνῶμεν ἐν ἀπελότητι καρδίας ὡς Σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν ἡμῶν.

Ερ. Διὰ τί μετὰ τὴν μικρὰν εἰσοδὸν ψάλλονται τροπάρια, καὶ Τρισάγιος Ἕμνος.

Απ. Ἐπειδὴ με τὸν ἐρχομὸν τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον σημαίνει αὕτη ἡ εἰσοδος, ἐμάχθημεν ἡμεῖς, νὰ ὑμνῶμεν ἐν Τριᾷδι Θεόν, καὶ νὰ ἐπικαλώμεθα τοὺς ἁγίους αὐτοῦ εἰς βοήθειαν καὶ ἀντίληψιν, ἐξαιρέτως δὲ τὴν πανάχραντον Μητέρα τοῦ Θεοῦ.

Ερ. Πόθεν συνετέθη ὁ Τρισάγιος Ἕμνος.

Απ. Απὸ τὸν ἀγγελικὸν ὕμνον, καὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Δαβὶδ, λέγοντος: «Ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα²⁾», διότι οἱ ἄγγελοι, ὡς γράφει ὁ Προ-

¹⁾ Δουκ. κεφ. ΙΣΤ, στίχ. 19. 2) φιλμ. Μα, ς. 4.

Φήτης· τρεῖς ἐκπαύλαζον λέγοντες Ἄγιος, Ἄγιος Ἄγιος Κύριος
(Σαβαώθι) » Ὁθεν Ἄγιος ὁ Θεὸς εἶναι τὸ εἰς ἡ-
σεν ἡ ψυχὴ ἡμοῦ πρὸς τὸν Θεόν, Ἄγιος ἰσχυ-
ρὸς τὸ τὸν ἰσχυρόν, Ἄγιος ἀθάνατος τὸ τὸν
ζῶντα καὶ τέλος ἐλήησον ἡμᾶς ἐπρόσθεσεν ἡ ἐκκλησία.

Ερ. Διὰ τί πρὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ἀποστόλου καὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἐκφωνεῖ
ὁ ἱερεὺς· « Πρὸς ὧμεν Εἰρήνη πᾶσι, Σοφία! ».

Απ. Παρακαλεῖ τὸν λαὸν νὰ μὴ στέκται ἀπλῶ, καὶ ἁ-
μελῶς, ἀλλὰ μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας νὰ ἀκροάζεται
τὰ ἀναγνώσματα τῆς Θείας Γραφῆς, καὶ τοὺς ὕμνους τῆς ἱε-
ρᾶς λειτουργίας. Σοφίαν δὲ λέγει οὐ μόνον τὴν περιεχομένην
εἰς τὰ Ἀποστολικά καὶ Εὐαγγελικά βιβλία, ἀλλὰ καὶ ἐνθυμί-
ζει ἀκόμη μὲ τοῦτο τὸν λόγον νὰ ἀνακαινίζωμεν τελείαν
διάνοιαν, μὲ τὴν ὁποίαν πρέπει εὐδαικρίτως νὰ θεωρῶμεν καὶ
νὰ ἀκούωμεν τὰ τελοῦμενα μυστήρια.

Ερ. Διὰ τί συχνὰ ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς. « Πρὸς ὧμεν Εἰρήνη πᾶσι καὶ Σοφία ».

Απ. Εἰρήνην μὲν εἰς τὸν περιστάτω λαὸν οἶδει συχνὰ,
μιμνῆσκοντος τὸν Δεσπότην Χριστόν, ὅστις συνεχῶς ἐμεταχει-
ρίζετο τοῦτον τὸν λόγον πρὸς τοὺς μαθητάς του καὶ τοὺς
παρήγγειλε νὰ τὸν μεταχειρίζονται πρὸς τοὺς ἄλλους. Πρὸς
ὅς ὡς μὲν καὶ Σοφία τὰ ἐπικυμαρδάνει πολλάκις,
ἐπεὶ πολλὰ μέγαλλον εἶναι καὶ κακὸν τῆς λήθης ἡμῶν καὶ
κανὲν ἄλλο δὲν ἀποστρέφει τόσον τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ Θε-
οῦ καὶ ἀπὸ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο χρειάζεται συχνὰ
νὰ μᾶς ἐνθυμίζηται καὶ νὰ μᾶς παρακινή ὁ ἱερεὺς νὰ προσέχωμεν
ὥστε νὰ συντηθῶμεν νὰ διαφυλάττωμεν τὸν νοῦν μας ὅστις
συναρπάζεται ἀπὸ τὰς βιωτικὰς φροντίδας καὶ ἀπὸ τοὺς μα-
ταιοῦς διαλογισμοῦς, σῶον καὶ ἀβλαβῆ. καὶ νὰ τὸν ἐπιστρέ-
φωμεν εἰς τὸν Θεόν καὶ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν αὐτοῦ λόγων.

Ερ. Διατί εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν ἀναγιγνώσκονται τὰ Ἀποστολικά καὶ Εὐαγγελικά ἀπομνημονεύματα, ἥτοι βιβλία .

Απ. Διὰ τὴν προετοιμασίαν καὶ προκάθαρσιν ἡμῶν εἰς τὸ μέγα μυστήριον τοῦ ἁγισμοῦ· δηλοῦσι δὲ ταῦτα τὰ ἀπομνημονεύματα τὴν φανέρωσιν καὶ διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Ερ. Διατί ἀναγιγνώσκεται ὁ Ἀπόστολος πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου .

Απ. Ἐπειδὴ τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι σημεῖον τῆς τελείας φανέρωσως τοῦ Χριστοῦ, ἥτις δὲν ἔγενεν εὐθύς, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον εἰς τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια διὰ τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων ἐγνώρισαν τὸν φανερωθέντα Κύριον Ἰησοῦν, ἐπὶ τῆς γῆς.

Ερ. Διατί ὁ ἱερεὺς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου παρακαλεῖ πάλιν διὰ τὸν Βασιλέα, διὰ τὸ Στρατόπεδον, διὰ τὸν Ἀρχιερέα, καὶ δι' ὅλον τὸν Κλῆρον τῆς Ἐκκλησίας· ὁμοίως δὲ διὰ τοὺς κητέρας καὶ συνδρομητάς τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ δι' ὅλον τὸν περιεστώτα λαὸν εἰς τὸν Ναόν.

Απ. Ἐπειδὴ φανερόναι μὲ ταύτην τὴν παρακάλεσιν, ὅτι ὅλοι αὐτοὶ εἰσὶν υἱοὶ καὶ ὑπῆκοι τοῦ Ἀγίου Εὐαγγελίου· ὁθεν δέσεται ὁ ἱερεὺς· νὰ τοῦς στερεόνη ὁ Κύριος μὲ τὴν χάριν αὐτοῦ εἰς τὴν καθαρὰν κητανόσιν, ὁμολογίαν, καὶ πληρώσιν αὐτοῦ· καὶ εἰς πᾶσαν καλὴν ἐπίδοσιν.

Ερ. Διατί παρακαλεῖ ὁ ἱερεὺς διὰ τοὺς κατηχουμένους μετὰ ταύτην τὴν ἔκτενῃ ;

Απ. Διὰ νὰ τοῦς ἀποκαλύψῃ ὁ Κύριος ἐντελῶς τὸ Εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἐπιγνώσεως αὐτοῦ καὶ νὰ τοὺς ἐνώσῃ μὲ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ δύνανται καὶ αὐτοὶ ὁμοῦ μὲ τοὺς πιστοὺς νὰ δοξάζωσι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς τοῦ Θεοῦ ὄνομα.

Ερ. Διατί πάλιν προστάζει ὁ ἱερεὺς τοὺς κατηχουμένους νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τὸν χορὸν τῶν πιστῶν ἔξω ;

Απ. Ἐπειδὴ οἱ κατηχούμενοι, ὡς μὴ πεφωτισμένοι διὰ τοῦ Ἀγίου Βαπτίσματος καὶ ἔχοντες τὴν κηλὶδα τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, εἰσὶν ἀνάξιοι νὰ βλέπωσι τὰ μυστήρια τῆς ἐπα-

καλουθούσης φρικώδους καὶ ἱερᾶς θυσίας καὶ νὰ ἀκούωσι τοὺς λόγους αὐτῶν.

Ερ. Διὰ τί ψάλλεται ὁ χερουβικὸς ὕμνος;

Απ. Ἐπειδὴ ἡ ἐκκλησία εἶναι ἐπίγειος παράδειτος, ὅθεν θέλουντες οἱ ἄνθρωποι νὰ εἰκονίζωσι τοὺς ἀγγέλους ὅσοι διὰ παντὸς ὕμνοῦσιν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ δοξολογοῦσι τὸν Βασιλέα αὐτῶν καὶ Δεσπότην ψάλλουσι τοῦτον τὸν θεὸν ὕμνον εἰς τὴν ζωοποιὸν καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα.

Ερ. Τί δηλοῖ ἡ μεγάλη εἰσοδός;

Απ. Δηλοῖ τὴν εἰσέλευσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅταν προὔπαντήθη μετὰ βαλίων καὶ κλάδων, καὶ μετὰ τὴν χερμόσυνον φωνὴν Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου. Προσέτι δηλοῖ τὴν ἀποκαθίλωσιν τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου ὑπὸ τοῦ εὐσχήμονος Ἰωσήφ καὶ τοῦ Νικοδήμου ἀπὸ τὸν σταυρὸν, καὶ τὴν κατάθεσιν εἰς τὸν τάρον, τὸν ὁποῖον εἰκονίζει τότε ἡ ἀγία Τράπεζα. Τούτου χάριν καὶ τὰ ἀρμύδια τροπάρια εἰς αὐτὰ τὰ μυστήρια λέγονται ὑπὸ τοῦ ἱερέως τότε.

Ερ. Διὰ τί ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν μεγάλην εἰσοδὸν μνημονεύει τοὺς κοσμικοὺς πρωεγστῶτας, καὶ ὅλους τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς.

Απ. Ἐπειδὴ οὐδεμία ἄλλη προσευχὴ ἀπὸ ταύτης τὴν φρικτὴν καὶ ἀναίμακτον θυσίαν δύναται περισσότερον νὰ ἐξιλεώσῃ τὸν Θεόν, διότι διὰ ταύτης καθαρίζονται αἱ ἁμαρτίαι καὶ αἱ παρανομίαι ἡμῶν.

Ερ. Διὰ τί παρακαλεῖ ὁ ἱερεὺς ὁμοῦ μετὰ τὸν λαὸν ὕστερον ἀπὸ τὴν κατάθεσιν τῶν τιμίων δώρων.

Απ. Προετοιμάζει καὶ προκαθαρίζει ἑαυτὸν διὰ τῆς προσευχῆς εἰς τὴν προτέλευσιν καὶ ὑποδοχὴν τῆς φρικτῆς θυσίας τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου· πρὸς τὴν ἀνάγκη καὶ διὰ τὸν ἁγιαστὸν τῶν προτεθέντων τιμίων δώρων.

Ερ. Διὰ τί ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ « Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ἡμολογήσωμεν ».

Απ. Ἐπειδὴ πρέπει ἐκεῖνοι, ὅσοι ὁμολογοῦσι τὸ σύμβολον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ νὰ ἔχωσι ἀγάπην καὶ ἑνώμιαν εἰς μὲ τὸν ἄλλον καὶ μὲ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν διότι ἡ πίστις χωρὶς ἀγάπην εἶναι ματαία καὶ νεκρά,

Ερ. Διατί ὁ λαὸς ἀποκρίνεται « Πατέρα Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα, Τριάδα » ὁμοούσιον καὶ ἀχώριστον »

Απ. Ἐπειδὴ τὸ ζητεῖ ὁ ἱερεὺς ἀπ' αὐτοῦ, μὲ ταύτην τὴν ἐκφώνησιν, νὰ ὁμολογῶσι δηλαδὴ μὲ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησί-
μου των ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πιστεύουσι.

Ερ. Διατί ὁ ἱερεὺς λέγει « Τὰς θύρας, τὰς θύρας ἐν σοφίᾳ πρόσχωμεν »

Απ. Διὰ νὰ κατανοήσωμεν μὲ προσοχὴν τὴν οὐράνιον σοφίαν καὶ νὰ ὁμολογήσωμεν τὰς θύρας τὰς ἡμετέρας σωτηρίας, δηλαδὴ τὰ μυστήρια τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου, διότι διὰ τούτων ἐμ-
βαίνομεν εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν πιστῶν καὶ ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τούτων σωζόμεθα, καὶ ἀπολαμβάνομεν τὴν αἰώνιον ζωὴν. Καὶ πάλιν δύνανται διὰ τῶν θυρῶν ἐδῶ νὰ νοηθῶσι καὶ αἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, μὲ τὰς ὁποίας πρέπει νὰ προσέχωμεν καλῶς, πῶς πιστευομεν καὶ ὁμολογοῦμεν τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἀπ' αἰῶνος καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν γενεῶν εἶναι κεκρυμμένη, καὶ ἐφανερώθη εἰς ἡμᾶς μὲ τὴν σάρκασιν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἧς περιέχονται ὅλα εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἱεροῦ Συμβόλου τῆς πίστεως.

Ερ. Διατί ὁ ἱερεὺς μετὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Συμβόλου ἐκφωνεῖ « Στῶμεν καλῶς στῶμεν μετὰ φόβου, πρόσχωμεν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ἐν εἰρήνῃ προσφέρειν »

Απ. Παρακινεῖ τὸν λαὸν νὰ στέκεται εἰς τὴν πίστιν τὴν ὁ-
ποίαν καθαρῶς ὁμολόγησε, στερεῶς καὶ καλῶς καὶ μὲ φόβον τοῦ Κυρίου, καὶ νὰ μὴ σαλευθῇ ὑπὸ τῆς διεστραμμένης διδασκα-
λίας τῶν ἐλασφήμων αἰρετικῶν, καὶ τῆς τῶν δυνάμεων ὁμολο-
γίας, ἀλλὰ νὰ προσέχη μὲ τὴν ἐρῇ αὐτοῦ ὁμολογίαν, πῶς νὰ
προσφέρῃ μὲ εἰρήναν εἰς τὸν κύριον θυσίαν αἰνέσεως, καὶ θυσίαν

πνευματικῆς ἀναφορᾶς, δηλαδή τὰς προσευχὰς καὶ αἰτήσεις, αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι ἄνευ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς φιλόσεως μετὰ τὸν πλησίον, δὲν γίνονται δεκτὰ δῶρα εἰς τὸν θεόν· οἱ δὲ πιστοὶ ἀποκρίνονται εἰς τοῦτο « Ἐλεον εἰρήνης θυσίαν αἰνέσεως », τοῦτέστιν ἐκεῖνο τὸ ὅποιον, εἶναι καθαρὸν γέννημα τῆς γνησίας ἀγάπης θέλομεν νὰ προσφέρωμεν, καὶ τὸ προσφέρωμεν εἰς τὸν εἰπόντα αὐτὸν « Ἐλεον νθέλω καὶ οὐ θυσίαν ». διότι τοῦτο τὸ ἔλεος ὑπάρχει κατὰ τὸν λόγον τοῦ προφήτου ἀληθινῆς θυσίας τῆς αἰνέσεως, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὸ κρητῆριον ἀπὸ τὸν ἴδιον θεὸν ἐπαινεῖται.

Ερ. Διατί ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ « Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ » καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος » εἶη μετὰ πάντων ἡμῶν ».

Απ. Ἐπειδὴ ὁ λαὸς ὁμολόγησεν εἰς τὸ σύμβολον τὰς τρεῖς θείας ὑποστάσεις τοῦ ἐνὸς Θεοῦ, διὰ τοῦτο ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ ὥστε ἀμοιβαίως ἡ παναγία τριάς νὰ εὐδοκήσῃ νὰ διαφυλάττῃ τὰς θειοτάτας αὐτῆς δωρεὰς ἀναφαιέτους ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τοῦτο εἶναι ὡσὰν εὐχὴ καὶ εὐλογία διδομένη ἀπὸ τὸν ἱερέα εἰς τὸν λαὸν ἐν ὀνόματι τῆς θεαρχικωτάτης Τριάδος, δια τὴν καθαρὰν ὁμολογίαν τῆς πίστεως καὶ εἶναι τὰ ἴδια λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὁ δὲ λαὸς ἀντεύχεται αὐτῷ λέγων « Καὶ μετὰ τοῦ πνευματός σου ». ἤγουν καὶ μετὰ σοῦ ἔσωσαν τὰ ὅσα μᾶς εὐχθήσῃ.

Ερ. Διατί ἐδῶ ὁ Ἀπόστολος ἀποδίδει εἰς μὲν τὸν Χρῖστον, τὴν χάριν, εἰς δὲ τὸν Πατέρα, τὴν ἀγάπην, καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὴν κοινωνίαν.

Απ. Ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἰῆς διὰ μόνον τὴν φιλανθρωπίαν καὶ χάριν αὐτοῦ μᾶς ἔσωσεν· ὁ δὲ Πατὴρ, διὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, παρέδωκεν αὐτὸν εἰς θάνατον· τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἡ πηγὴ τῆς ἀγαθότητος, ἐλθὼν εἰς τὸν κλῆσμον, μᾶς συνεκοινώνησε βῆ τὸν Θεὸν τὸν πλούσιον ἐν ἐλέει, διὰ μέσου τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ.

Ερ. Διατί ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ « Ἄνω σχῶμεν τὰς καρδίας ».

Διὰ νὰ ἀναθεωρῶμεν τὴν διάνοιαν ἡμῶν, τὸν νοῦν, καὶ

τὴν καρδίαν πρὸς τὸν Θεόν, τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅπου εἶναι ὁ μόνος ἄλυτος ἠσπυρὸς τῶν ψυχῶν ἡμῶν· διότι ἂν καὶ πάντοτε χρεωστῶμεν νὰ ἔχωμεν τὸν νοῦν εἰς τὸν Θεόν, ὅμως εἰς ταύτην τὴν ὥραν περισσότερον, ὅταν εἰς τὴν εὐχαριστίαν τῶν ἀνεκδιηγήτων εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ πλησιάζωμεν· διὰ τοῦτο καὶ ἀνακράζει ὁ ἱερεὺς· «Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ καὶ αὐτὸς μὲν εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν προσευχὴν μυστικῶς εὐχαριστεῖ δι' ὅλα· τὰς εὐεργεσίας, ὅσαι ἔφειναν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὁ δὲ λαὸς μεγαλοφρόνως ψάλλει, ὅτι «ἄξιον καὶ δίκαιον ἐστὶ νὰ προσκυνῶμεν «Πατέρα, Υἱόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα καὶ νὰ εὐχαριστῶμεν τὴν ἁρίαν Τριάδα δι' ὅλα, ὅσα μνημονεύει ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν μυστικὴν αὐτοῦ προσευχὴν.

Ερ. Διὰ τί ὁ ἱερεὺς ἀνακράζει· «Τὸν ἐπινίκιον ὕμνον ἄλονται βιῶντα, » κειραγόντα καὶ λέγοντα » ;

Απ. Ἐπειδὴ τοῦτο ὑπάρχει τὸ τέλος καὶ ἡ περίληψις τῆς μυστικῆς αὐτοῦ προσευχῆς, εἰς τὴν ὁποῖαν μνημονεύει πῶς οἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις μετὰ ἀκατάπαυστον φωνὴν εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ φόβου ὑμνοῦσι καὶ δοξάζουσι τὸν Θεόν· ὁ δὲ λαὸς εἰκονίζων φανερά τὴν τοιαύτην ἀγγελικὴν δοξολογίαν λέγει· «Ἄγιος, Ἄγιος, Ἄγιος, Ἄγιος, Κύριος Σαβαώθ κτλ.»

Ερ. Διὰ τί ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ «Λάβετε, φάγετε, τοῦτο μου ἐπὶ τὸ σῶμα » τὸ ὑπὲρ ἡμῶν κλόμενον εἰς ἄρεσιν ἁμαρτιῶν » καὶ «πίστετε ἐξ αὐτοῦ πάντες τοῦτο ἐστὶ τὸ αἷμα μου τὸ τῆς κλητῆς διαθήκης, τὸ ὅπερ ἡμῶν καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον, εἰς ἄρεσιν ἁμαρτιῶν » .

Απ. Ἐπειδὴ ταῦτα νὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ περικλείουσι καὶ τελειοῦναι τὴν προσευχὴν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποῖαν περιέχεται ἡ διήγησις παστῶν τῶν ἀπὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου γεγεννημένων εὐεργεσιῶν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, εὐδοκία τοῦ πατρὸς, διὰ τῆς ἐνσάρχου οἰκονομίας τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ Υἱοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀρὸς τούτοις, ἐπειδὴ ταῦτα τὰ λόγια εἶναι προκαταρκτικὰ καὶ θεμέλιον τοῦ φοβεροῦ τούτου μυστη-

ρίου τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, διὰ τοῦτο λέγονται εἰς ἐπήκρον πίντων ἀπὸ τὸν ἱερέα, διὰ νὰ καταλάβῃ ὁ περιεστὼς λαός, πόθεν ἔλαβε τὴν ἀρχὴν αὕτη ἡ ἱεροουργία, καὶ ποῖοσ τὴν διέταξε.

Ερ. Διὰ τί ὁ λαὸς πρὸς ταῦτα τοῦ Χριστοῦ τὰ λόγια ἀποκρίνεται «ἀμήν».

Απ. Διὰ ταύτης τῆς φωνῆς εὐχεται ὁ λαὸς νὰ γένῃ ἀληθὺς τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ εἰς σωτηρίαν καὶ ἄρρεσιν ἀμαρτιῶν κατὰ τὸν λόγον τοῦ κυρίου.

Ερ. Διὰ τούτων ἄρα γε τῶν κυριακῶν λόγων, μεταβάλλεται ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος εἰς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Απ. Ὁχι, ἀλλὰ τοῦτο γίνεται διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἀγίου Πνεύματος, ὅταν δηλαδὴ εἰπῇ ὁ ἱερεὺς, «Ποίησον, τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου, τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου» καθὼς ὅλοι οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν συμφώνως περὶ τούτου διδάσκουσι.

Ερ. Διὰ τί λέγεται πρὸ τοῦ Ἀγιασμοῦ· Δάβετε, φάγετε· καὶ πίστε εἰς αὐτοῦ πάντες. κτλ.

Απ. Ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν πρὸς τὸν πατέρα καὶ Θεὸν προσευχὴν, ὡς ἐρρέθη, κάμνει διήγησιν ὅλων τῶν ἀπ αἰῶνος γεγενημένων εὐεργεσιῶν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος· διὰ ταῦτα ἔπρεπε μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὴν παράδοσιν καὶ διάταξιν τῶν φοικτῶν μυστηρίων νὰ ἀναφέρῃ· ὕστερον δὲ, ὡς ἀν μετὰ τινα εὐχρηστικὸν ἀνάμνησιν, νὰ κάμνῃ τὴν ἐπικλήσιν τοῦ Πατρὸς Πνεύματος καὶ νὰ παρακαλῇ τὸν αὐτὸν Θεὸν καὶ πατέρα, ἵνα καταπέμψῃ αὐτὸ ἐπὶ τὰ ἅγια Δῶρα.

Ερ. Διὰ τί ὁ ἱερεὺς λέγει. «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, σοὶ προσφέρομε κατὰ πάν-
» τα καὶ διὰ πάντα »;

Απ. Τοῦτο λέγει ὁ ἱερεὺς εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, φανερόντων μὲ αὐτὸ ὅτι ὅλαι αἱ εἰς ἡμᾶς γενόμεναι εὐεργεσίαι, διὰ τῆς οἰκονομίας τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ υἱοῦ ἔγειναν. εὐδοκῆσαντος τοῦ πατρὸς· ὅθεν ἐπαριθμήσας πάντα τὰ ὑπὲρ ἡμῶν γεγεννημένα κατὰ τάξιν εἰς τὴν προσευχὴν αὐτοῦ μυστικῶς

ὁ ἱερεὺς, διὰ τῆς τοιαύτης ἀναμνήσεως τῶν φρικτῶν καὶ μεγάλων μυστηρίων, κάμνει τὴν προσορὰν εἰς τὸν αὐτὸν οὐράνιον πατέρα, καὶ κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα τὸν ἀνυμνεῖ τὸν δοξάζει, καὶ τὸν εὐχαριστεῖ, τὸ ὅποτον ὁ λαὸς μεγαλοφώνως θεβαίῳ λέγων· «Σὲ ὑμνοῦμεν, σὲ εὐλογοῦμεν, σοὶ εὐχαριστοῦμεν Κύριε, καὶ δεόμεθα σοὶ ὁ θεὸς ἡμῶν».

Ερ. Διατί ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ τὸν πατέρα νὰ καταπέμψῃ τὸ πανάγιον πνεῦμα διὰ τὰ ἁγία τὰ προκείμενα ὄντα, καὶ ὅχι τὸν υἱὸν ἐνῶ αὐτὸς εἶναι καὶ ἱερεὺς καὶ ἱερεῖον, προσφέρων καὶ προσφερόμενος;

Απ. Ἐπειδὴ τοῦτο τὸ μυστήριον οὐχὶ ὑπὲρ ἀνθρωπίνης, ἀλλ' ὑπὸ θείας δυνάμεως ἐπιτελεῖται· ὁ δὲ Χριστὸς εἶναι οὐ μόνον Θεός, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος τέλειος, καὶ ἔχει δύο θελήσεις καὶ ἐνεργείας, θεῖαν τε καὶ ἀνθρωπίνην, καὶ διὰ τὰ νὰ μὴ νομίσῃ τις ὅτι ὡς ἄνθρωπος ἐπιτελεῖ ὁ Κύριος τοῦτο τὸ μυστήριον, καὶ ὅχι ὡς ὁ Θεός, παρακαλεῖ ὁ ἱερεὺς τὸν πρῶτον ἀνὴρα πατέρα ὅστις οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔχει, ἀλλ' ὅλα θεῖα. Ἀλλὰ καὶ οὗτο· ὁ σωτὴρ ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἔδειξε τὸν ἄρτον εἰς τὸν Θεόν καὶ πατέρα αὐτοῦ ἐπὶ τῆς διατάξεως τοῦτου τοῦ μυστηρίου.

Ερ. Με τί ἀποδεικνύεται καὶ βεβαιῶται ἡ γνώμη τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας περὶ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος;

Απ. Με ὅτι, ἐλαμὲν ὁ ἴδιος σωτὴρ ἐπὶ τῆς διατάξεως τοῦτου τοῦ μυστηρίου τῆς καινῆς διαθήκης· ἐπειδὴ ὅχι μὲν ἐκεῖνα τὰ λόγια, ὅσα ἐξεφώνησεν εἰς τὸν δεῖπνον πρὸς τοὺς μαθητάς, ἠγάσεν αὐτὸς τὸν ἄρτον καὶ οἶνον, ἀλλὰ μὲ τὴν προσευχὴν, εὐλογίαν, καὶ εὐχαριστίαν, καθὼς δύναται νὰ ἰδῇ τις εἰς τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον¹⁾, ὅπου οἱ τρεῖς εὐαγγελισταὶ γράφουσιν, ὅτι τὸ πρῶτον ὁ Ἰησοῦς ἡλύθησεν τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστῶν τὸν οὐράνιον αὐτοῦ πατέρα τὸν ἔκοψεν, ἔπειτα ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἀπο-

1) Ματθ. κεφ. ΚΣΤ, 26.—Μαρκ. κεφ. ΙΓ, στίχ. 22.—Λούκ. κεφ. ΚΒ, στίχ. 49.

στόλους λέγων, « Δάξτετε φάγετε » Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Ἀποστόλος Παῦλος 1). Σαφῶς δὲ διετύπωσαν τοῦτο εἰς τὰς εὐχὰς τῶν λειτουργικῶν τῶν, ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφότης, ὁ Μέγας Βασίλειος, καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, προσμαρτυροῦσιν δὲ περὶ τούτου καὶ οἱ λοιποὶ πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ἰουστίνος ὁ φιλόσοφος μάρτυς « Δι' εὐχῶν ἡ εὐ-
» χαριστία τροφή γίνεται 2) ». Κύριλλος ὁ Ἱεροσολύμων « ὁ ἄρ-
» τος οὐκ ἔστι ἄρτος λιτός, ἀλλὰ σῶμα Χριστοῦ 3) » . ὁ Κύριος
» Θεοδώρητος Πρὸ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος καλεῖ-
» ται ἄρτος 4) ». Ἰωάννης ὁ τῆς Δαμασκοῦ φωστήρ « ὁ τῆς
» προθέσεως ἄρτος οἶνος τε καὶ ὕδωρ διὰ τῆς ἐπικλήσεως καὶ
» ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου πνεύματος ὑπερφυῶς μεταποιῶνται
» εἰς σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ αἷμα » . καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοὺς
ὁποῦν, ἀφίνομεν διὰ συντομίαν. Ὅστις δὲ θέλει νὰ βεβαιωθῇ
καὶ νὰ πληροφορηθῇ περὶ ταύτης τῆς ἀναμφισβόλου ἀληθείας,
ἂν ἀναγνώσῃ τὰς σοφὰς ἐκθέσεις Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ Μητρο-
πολίτου Βρέσσου 5) Νικολαίου τοῦ Καθάσιλα 6) Συμεῶν τοῦ Θεσπ-
λονίκης 7) Γαβριὴλ τοῦ Φιλαδελφείας 8) Ἰερειμίου τοῦ Πατριάρ-
χου 6) καὶ τοῦ πολυμαθεστάτου καὶ σοφιστάτου ἀνδρὸς Εὐστρα-
τίου Ἀργέντη 10) (ὅστις διὰ πολλῶν καὶ ἀντιρρήτων ἐπιχειρημά-
των καὶ μαρτυριῶν ἀποδεικνύει καὶ βεβαιεῖ ταύτην τὴν ἀλήθειαν

ἀνθρώποις καὶ ἀνὰ ἅμα, ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ.

VOYANAVT VUOXIO VOT VOTVETATSA VIOXV ION 20245 13 10003

1) Πρὸς Κοριν. Α, κεφ. ΙΑ, 24 κεφ. ΣΙΧ. 24 κεφ. ΙΙΙ, ςΙΧ. 46. 2) Απολλ.
4. 3) Κατήχ. 3. 4) Διαλόγ. 2 5) Εν τῷ λόγῳ, ὅτι ὁ λειτουργοῦμενος ἄστος
οὐκ ἔστι τύπος τοῦ Κυριακοῦ Σώματος, 6) Βιλ. περὶ τῶν λόγων τοῦ ἁγί-
σμου 7) Εν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς θείας λειτουργίας κεφ. 29 καὶ 30 8) ἐν τῷ
περὶ τῆς θείας μυσταγωγίας. 6) Καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν μυστηρίων. Εγγι-
ριδίῳ. 40) Εν τῇ ἀποκρίσει πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ἐν Τυβίγγῃ διδασκάλων οταλ-
θείσαν αὐτῷ Ἐπιτομὴν, ἣται ἐκθεσις τῆς Αὐγουστίνου ὁμολογίας 11) Εν
τῷ περὶ τῶν μυστηρίων ἀπὸ σελίδος 39—210,

αν, καὶ σαφῶς ἐπιλύει καὶ ἀναιρεῖ τὰς ἀπορίας καὶ ἐνστάσεις τῶν ἐναντιῶν.

Ερ. Διατί ὁ ἱερεὺς μετὰ τὸν ἁγιασμὸν τῶν ἁγίων Δώρων μνημονεύει τοὺς ἀπ' αἰῶνος κακοιμημένους Ἀγίους, ἐξαιρέτως δὲ τὴν Θεομήτορα, καὶ διατί μνημονεύει ζῶντας καὶ τεθνεώτας καὶ παρακαλεῖ τότε αὐτούς;

Απ. Επειδὴ εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἔχε πλεοναυτὸς τὸ ἐνέχυρον τῆς φιλανθρωπίας καὶ χάριτος τοῦ Θεοῦ, διπλοῦντι τὴν τοῦ παρακλήτου ἐπιφοίτησιν, καὶ τὸν τοῦ ἁμνοῦ ἁγιασμὸν ὁ ὁποῖος ὡς μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, πρόκειται μυστικῶς ἐσφαζμένως ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ ἐκ τούτου βέβαια λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὴν ἀφορμὴν προτρέπει εἰς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα τὴν ευχαριστήριον ταύτην καὶ λογικὴν θυσίαν ὑπὲρ πάντων τῶν ἁγίων, ἐξαιρέτως, δὲ ὑπὲρ τῆς Θεομήτορος τῆς ἁγιωτέρας καὶ ὑπερτέρας πάσης τῆς ἀγγελικῆς χοροστασίας, καὶ παρακαλεῖ νὰ τὰς ἐπισκεφθῇ μετὰ τὰς ἁγίας αὐτῶν πρεσβείας, ἵνα δυνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν νὰ γείνωμεν μέτοχοι τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν ὅθεν φανερόν, ὅτι αὕτη ἡ ἱερουργία εἶναι διττή, Εὐχαριστήριος καὶ Ἰκετήριος. Εὐχαριστήριος μὲν, ὅταν κηρύττῃ τὸν Θεὸν εὐεργέτην τοῦ γένους ἡμῶν διότι προσεδέχθη, ἡγάσσε, καὶ ἐδικαίωσε πολλοὺς ἐξ ἡμῶν, ὅσοι τὸν εὐηρέστησαν μεδικοφόρους τρόπου τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἰκετήριος δὲ ὅταν παρακαλῇ νὰ ἁγιασθῇ καὶ ἡμεῖς, καθὼς καὶ τοὺς ἁγίους διὰ τοὺς ὁποίους τὸν εὐχαριστοῦμεν, καὶ νὰ μᾶς δώσῃ νὰ εὐρωμεν ἔλεος καὶ χάριν μετὰ πάντων τῶν δικαίων πνευμάτων.

Ερ. Παρακαλεῖ ἄραγε ὁ ἱερεὺς ευχαριστῶν, διὰ νὰ αὐξήσῃ ὁ Θεὸς τὴν χάριν καὶ τὸ ἔλεος εἰς τοὺς Ἀγίους αὐτοῦ μετὰ τὴν προσφοράν ταύτης τῆς θυσίας.

Απ. Κατ' οὐδένα τρόπον, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν ἡμεῖς μετὰ τὰς ἁγίας αὐτῶν πρεσβείας τὴν ἄρσιν τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς ἐν οὐρανῷ μακαρίας κληρονομίας.

Ερ. Διατί λέγει ὁ λαὸς « Καὶ πάντων καὶ πασῶν ».

Απ. Πάντων δηλαδὴ τῶν ἐπισκόπων, ὅσοι κηρύττουσιν ὁρῶντες

θῶς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ πασῶν τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, ὅσαι εὐρίσκονται εἰς ὅλα τὰ τετραπέρατα τῆς οἰκουμένης.

Ερ. Διατί ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς, καὶ δὸς ἡμεῖν ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ κτλ.

Απ. Με ταύτην τὴν ἐκφώνησιν παρακαλεῖ ὁ ἱερεὺς νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς εἰς ὅλους ἡμᾶς τὴν χάριν αὐτοῦ διὰ νὰ ἔχωμεν ἀγάπην, εἰρήνην, καὶ ὁμόνοιαν πρὸς ἀλλήλους, διὰ νὰ ἀνυμνῶμεν συμφώνως τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπές αὐτοῦ ὄνομα,

Ερ. Διατί λέγει, ὁ ἱερεὺς· « Καὶ ἔστωι τὰ ἐλεῖν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ἡμῶν. »

Απ. Με τοῦτο ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς εἰς τὸν λαὸν τὰ πλούσια ἐλεῖν καὶ τὴν μεγαλόδωρον χάριν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, καὶ ὁ λαὸς ἀντεπεύχεται αὐτῷ λέγων· « Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου. »

Ερ. Διατί ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ· « ὑπὲρ τῶν προσκομηθέντων καὶ ἁγισμένων τεινῶν δώρων. »

Απ. Ὅχι διότι δὲν πιστεύει, ὅτι ἡγιασθήσαν ταῦτα μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλὰ διὰ νὰ δεχθῇ ὁ Θεὸς τὰ ἁγιασθέντα δῶρα εἰς τὸ ὑπερουράνιον αὐτοῦ θυσιαστήριον, καὶ νὰ ἐξαποστείλῃ ἐφ' ἡμᾶς τὴν χάριν τοῦ παναγίου Πνεύματος, διὰ νὰ γένωσι τὰ δῶρα ἐνεργὰ εἰς ἡμᾶς πρὸς συχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν· ἐπειδὴ, καθὼς ὁ Κύριος ἡμῶν, ὅταν ἦτον παρὼν σωματικῶς εἰς τὸν κόσμον, δὲν ἤ ἐλθῆσιν εἰς πολλοὺς νὰ φανερώσῃ τὸ ἔλεος καὶ μὴν χάριν αὐτοῦ, διότι ἦταν ἀνέξιστοι¹. οὕτω καὶ ὁ ἁγιασμὸς τῶν ἁγίων δώρων, ἂν καὶ δ' ὅλους πρόκειται, δὲν ὡφελεῖ ὅμως ὅλους, οὐδ' ὅλους ἀριάξει, ἀλλὰ μόνον τοὺς ἐπιθυμοῦντας τὸν ἁγιασμὸν καὶ τοὺς ζητοῦντας χάριν ἀπ' αὐτόν.

Ερ. Διατί ἡμεῖς πολλάκις εἰς τὰς Ἐκτενεῖς ζητοῦμεν ἀπὸ τοῦ Κυρίου·
» Ἀγγέλων εἰρηνικῶν, πιστῶν ὁδηγῶν, φύλακων τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων »

1) Ματθ. Κεφ. ΙΓ', στίχ. Κεφ. ΣΤ', β. 6.

Απ. Ἐπειδὴ, ἂν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ βάπτισμα ἀκόμῃ ἐλάβομεν ἄγγελον φύλακα, οὗτος ὁμῶς, πολλάκις διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, δεν εἶνε ἐνεργός, ὅταν μὲ τὰ κακὰ ἔργα τὸν ἀποδιώκωμεν ἀφ' ἡμῶν ὅθεν παρκαλεῖ ὁ ἱερεὺς τὸν Κύριον, νὰ μᾶς τὸν χριστὴν περισσότερον μὲ τὴν διύρθωσιν τῆς ζωῆς ἡμῶν, διὰ νὰ ᾖ καὶ ἐνεργός εἰς τὸ νὰ μᾶς τρέπῃ, νὰ μᾶς φρουρῇ, νὰ μᾶς φυλάττῃ καὶ νὰ μᾶς ὁδηγῇ εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν.

Ερ. Διὰ τί λέγει ὁ ἱερεὺς· « Καὶ ἀξιώσων ἡμῶς, δέσποτα μετὰ παρόρησίας ἁκτακρίτως τολμᾷ ἐπικαλεῖσθαι σὲ τὸν ἐπουράνιον Θεὸν Πατέρα καὶ » λέγειν ».

Απ. Ἐπειδὴ ἡμεῖς κάθε ὥραν ἁμαρτάνομεν ἑαρέως καὶ εὔμεθα ἀνάξιοι νὰ ὀνομαζώμεθα, ὅχι μόνον υἱοὶ τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ μῆτε δούλοι.

Ερ. Τί δηλοῖ ἡ κλίσις τῶν κεφαλῶν ἡμῶν εἰς τὸν Κύριον.

Απ. Δηλεῖ τὴν διπλὴν τῆς λατρείας ἡμῶν δουλείαν, τοῦτέστι καὶ κατὰ τὸν λόγον τῆς πλάσεως τῆς δεσποτείας, καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῆς οἰκείωσης ἡμῶν, ἥτις ἐγένετο διὰ τῆς ἐπολυτρόσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἀπὸ δούλου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου, μᾶς ἔκαμε δούλους, καὶ υἱοῦς, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

Ερ. Διὰ τί ἐκφωνεῖ ὁ ἱερεὺς « Πρόσχωμεν τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις ».

Απ. Μετὰ τὴν ἐκχώρησιν ταύτην φανερόναι, ὅτι ἡ Θεία Εὐχαριστία, ἥτοι ἡ κοινωνία, εἰς οὐδένα ἄλλον δὲ πρόκειται εἰς βρώσιν, εἰμὴ εἰς τοὺς ἁγίους ἀνθρώπους, τοῦτέστιν εἰς τοὺς διὰ τῆς πίστεως καὶ χάριτος τοῦ Χριστοῦ ἁγιασθέντας καὶ προετοιμασθέντας μὲ καθαρὰν καρδίαν εἰς τὴν προσέλευσιν καὶ μετάληψιν τοῦ τοιοῦτου μυστηρίου τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Ερ. Διὰ τί ὁ λαὸς ἀποκρίνεται εὐτως· « Εἰς ἅγιος, εἰς Κύριος Ἰησοῦς » Χριστὸς εἰς δεξιὰν Θεοῦ Πατρὸς Ἀμήν ».

Απ. Μετὰ τοῦς λόγους τούτους ὁμολογεῖ ὁ λαὸς ὅτι, ἂν καὶ

ἔχωμεν ἡμεῖς· κάποιον ἁγιασμόν, δὲν τὸν ἔχωμεν ἀπὸ τὴν δύναμιν ἡμῶν, ἢ ἀφ' ἐαυτοῦ μας; ἀλλ' ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὅστις εἶναι ἡ δικαιοσύνη καὶ ὁ Ἅγιος; ἡμῶν, ἐξ' οὗ, καθὼς καὶ τὰ μέλη ἡμῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς, λαμβάνομεν τὸ πνεῦμα τῆς ζωογονίας καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ· ὅθεν ταῦτα τὰ λόγια εἶναι ἐνδεικτικὰ τῆς ἀξίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ δηλωτικὰ τῆς ἡμετέρας ἀδυναμίας καὶ ταπεινώσεως, ὡς ἀνέλεγάμεν, «Οὐ» δεῖς ἐξ' ἡμῶν ἅγιος· ἀλλ' εἰς μόνος ἅγιος καὶ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός».

Ερ. Πῶς ὁ Χριστὸς λέγεται ἵνα ὑπάρχῃ εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ Πατρός;

Απ. Κατὰ τὴν ἰσότητιμον δόξαν καὶ προσκύνησιν, τοῦτέστιν ἡ τοῦ Υἱοῦ τιμὴ καὶ εὐπρεπὴς ὁμολογία εἶναι δόξα τοῦ Πατρός.

Ερ. Τί δηλοῖ τὸ ζέον ὕδωρ, τὸ ἵπαιον βάλλεται εἰς τὸ ἅγιον ποτήριον;

Απ. Τὸ ζέον ὕδωρ δηλοῖ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; ἐπὶ τοῦ μεταλαμβάνοντος τῶν τελειωθέντων Ἀγίων δώρων, διότι ἔπρεπε μετὰ τὴν τελείωσιν τῶν Ἀγίων μυστηρίων νὰ ἔλθῃ τὸ Πανάγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίας ἐπεδήμησεν εἰς τοὺς Ἀγίους· Ἀποστόλους ἐν πυρίναις γλώσταις. Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Θεῖος Γερμανός, καὶ ὁ Ἀντιοχείας Θεόδωρος Βαλσαμών ὁ ἐξηγητὴς τῶν κανόνων, λέγουσιν, ὅτι τοῦτο τὸ ζέον ὕδωρ βάλλεται εἰς τὸ Ἅγιον Ποτήριον, διὰ νὰ εἰκονίζῃ σαφῶς τὸ θερμὸν ὕδωρ καὶ αἷμα, τὰ ὁποῖα ἔτρεξαν ἀπὸ τὴν πηκνύσαντον πλευράν τοῦ Χριστοῦ, ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν. Δὲν φαίνεται νὰ ἀπομακρύνεται τῆς γνώμης ταύτης καὶ ὁ Χρυσόρρμον διλάσκαλος, ὅταν λέγῃ «ὅτι τὸ ἐν τῷ Ποτηρίῳ, ὃν ἐκεῖνόν ἐστι τὸ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ῥεῦσαν καὶ ἐκεῖνου μετέχωμεν» 1.

Ερ. Ἐπιζητεῖται ἄρα γε οὐσιωδῶς τὸ ὕδωρ εἰς τὸν ἁγιασμόν τοῦ Ποτηρίου, ἢ μόνον διὰ ἀνάγκην τῆς ἐντολῆς, ἢ κατὰ μίμνησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ὅστις συνέκρασε τὸν οἶνον μετὰ τὸ ὕδωρ;

1) Ὁμολ. Κ. εἰς τὴν Ἀ ἐπὶ πρὸς Κορ. κεφ. Ι', στιχ. 13. 3.

Απ. Ὁ περὶ τούτου λόγος μοι φαίνεται περίεργος καὶ περιττός· ἀλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐξεύρη ἕκαστος, ὅτι ἄνεν βαρυτάτης ἀμαρτίας δὲν δύναται ὁ ἱερεὺς νὰ τὸ σφύσῃ, καθὼς κοινῶς οἱ Θεοὶ λόγοι διδάσκουσι· καὶ ἡ αἰτία εἶναι, ὅτι ὄχι μόνον εἰς τὴν παλαιὰν διαθήκην τὸ πατήριον προδιετυπώθη μὲ τὸν οἶνον, τὸν μεταχειριζόμενον εἰς διαφόρους θυσίας, καὶ μὲ ἐλεῖνον τὸ ὅποιον ἐξήνεγκεν ὁ Μελχισεδεκ εἰς τὸν Ἀβραάμ 1), ἀλλὰ μὲ τὸ ὕδωρ, τὸ ὅποιον ἀνέβλυσεν ἀπὸ τὴν πέτραν ὡς θεὸς Ἀπόστολος διδάσκει 2).

Ερ. Τὸ ὕδωρ τὸ ἐγχεόμενον εἰς τὸ ἅγιον Ποτήριον πρὸτεῦ ἁγιασμοῦ καὶ μετὰ τὸν ἁγιασμόν, μεταβάλλεται εἰς αἷμα τοῦ Χριστοῦ;

Απ. Ναι μεταβάλλεται, καὶ περὶ μὲν τοῦ βαλλομένου πρὸ τοῦ Ἀγιασμοῦ μαρτυροῦσιν αἱ λειτουργίαι τοῦ Ἀγίου Βασιλείου τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου, εἰς τὰς οποίας ὁμοῦ τὸ ὕδωρ καὶ ὁ οἶνος ἀγιάζεται. Καὶ ὁ θεὸς Δαμασκηνός, ὃς ποιήσας, εἶπε, τὰ πάντα οὐ δύναται ἐκ τοῦ οἴνου καὶ ὕδατος πρὸ ἑαυτοῦ αἷμα ποιῆται· ; Τὸ ζέον ὁμοίως μεταβάλλεται εἰς αἷμα τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς μίξεως τῶν μερῶν τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου μὲ τὸ ὕδωρ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου τὸ ὕδωρ ὡς ὑπὸ κρείττονος ἐξαιρέτου οὐσίας, μὲ τὴν δύναμιν τῶν ποιότητων εὐκόλως ἀναλίσκεται καὶ μεταβάλλεται ἐπειδὴ αἱ ποιότητες, ἂν καὶ χωρίζονται κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου αὐτῶν, ὅμως μένουσιν ἀδιάφοροι, μὴ υποβάλλουσαι τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσι, καὶ πάλιν πάσχοῦσιν ὅθεν καὶ ἡ ποιότης τοῦ οἴνου τότε ἐνεργεῖ εἰς τὴν φύσιν τοῦ ὕδατος, διαφθεύρουσα αὐτὸ καὶ προσμοιοῦσα ἐκυτῇ διὰ τῆς φύσεως.

Ερ. Διὰ τὸ ἱερὺς ἐκφωνεῖ «Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε»;

Απ. Προσκαλεῖ μὲ ταύτην τὴν φωνὴν τοὺς Ὁρθόδοξους εἰς τὴν μετάληψιν τῶν Ἀγίων Μυστηρίων, διὰ νὰ πλησιάσωσιν

1) Γεν. κεφ ΙΑ, στίχ. 18 κ. ἐπὶ 2) Παῦλ. Α' ἐπ. πρὸς Κοριν. κεφ Ι, στίχ. 4.

μέ εὐλόγειαν, φόβον καὶ ἀγάπην, ὁ δὲ λαὸς ἀποκρίνεται: «Εὐ-
λογημένος, ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, Θεός, Κύριος καὶ
»ἐπέρανεν ἡμῖν.» τούτέστιν ἔστω δεδοξασμένος ὁ Κύριος
»ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ καταδεξάμενος διὰ τὴν ἄπειρον αὐ-
τοῦ ἀγαθότητα, ἵνα ἔλθῃ καὶ φανερωθῇ εἰς ἡμᾶς. Καὶ τότε
»λέγει ἕκαστος. Πιστεύω Κύριε, καὶ ὁμολογῶ, ὅτι σὺ εἶ
»ἁλθὼς ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν
εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλῶν, σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ».

Ερ. Διὰ τί μετὰ τὸ. «Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν
ἐκκλησίαν σου», ὁ λαὸς ἐκφωνεῖ «Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ἐ-
»λάβομεν Πνεῦμα ἐπουράνιον κ τ λ.»;

Απ. Ἐπειδὴ εἰς ὅλην τὴν θείαν λειτουργίαν ἐγένετο ἀνα-
μνησις διαφόρων μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς πίστεως
»ἡμῶν, δηλονότι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Κόσμον,
τῆς σταυρώσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς καταβάσεως τοῦ Ἁγίου
»πνεύματος εἰς τὴν γῆν ὅθεν ἡμεῖς ἀκούοντες ὅλα αὐτὰ νά
μνημονεύονται εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν, καὶ ἐλέποντες νά
»εἰκονίζωμεν εἰς τὰ ὄργανα ἡμῶν, ἐπὶ τέλει ὅλων τούτων
τελουμένων, προσπίπτοντες εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, τὸν
»δόντα ἵνα ἀκούσωμεν καὶ ἴδωμεν ταῦτα τὰ μυστήρια, καὶ
ἀξιόσωμεν ἡμᾶς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ερ. Διὰ τί λέγει ὁ ἱερεὺς θυμιῶν «Ἰψόθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ Θεός,
»καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου»;

Απ. Ἐπειδὴ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς τοῦ Χριστοῦ οἰκο-
»νομίας μνημονεύει τὴν γενομένην εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάληψιν
αὐτοῦ καὶ τὴν δόξαν τοῦ κηρύγματος εἰς ὅλην τὴν κτίσιν.

Ερ. Διὰ τί ὁ ἱερεὺς μετὰ ταῦτα πάλιν λέγει «Εὐλογητὸς ὁ Θεός ἡμῶν,
»πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων»

Απ. Εὐλογεῖ τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀφ᾽ αὐτοῦ φιλάνθρωπίαν
καὶ ἁγαθοσύνην, τὴν ὁποίαν μᾶς ἐχάρισεν εἰς ταῦτα τὰ ἅγια
καὶ φρικτὰ μυστήρια, τὰ ὁποῖα προσηνέχθησαν εἰς δόξαν αὐτοῦ
»Ὁμοίως καὶ ὁ λαὸς συμφωνῶν μετὰ αὐτό ψάλλει. «Πληρωθήτω τὸ

» πτόμα ἡμῶν αἰνέσεώς σου Κύριε » καὶ τὰ ἐξ ἧς, μὲ τὴν δὲ ποίαν ψαλμωδίαν ποθεῖ νὰ ὑμνήτῃ καὶ νὰ αἰνέτῃ τὸν Κύριον, ὅστις τὸν διαφυλάττει καὶ τὸν στηρίζει εἰς τὸν ἀγιασμὸν τοῦ.

Ερ. Διατί λέγει πάλιν ὁ ἱερεὺς τὴν ἑκτατῇ, α' Ὁρθοὶ μεταλαβόντες τῶν θείων, ἀρχάντων κτλ.

Απ. Εἰς σημεῖον εὐχαριστίας πρὸς τὸν Κύριον, ὅστις μᾶς ἤϊώσε νὰ γεινώμεν μέτοχοι τῶν ἀρίων, φρικτῶν, καὶ ἀθανάτων μυστηρίων, εἰς τὸν ὅποιον μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς εὐχαριστηρίου αἰτήσεως παραδίδομεν συνήθως ἐχυτοῦς καὶ ἀλλήλους, καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν.

Ερ. Διατί λέγει ὁ ἱερεὺς «ἐν εἰρήνῃ προσέλθωμεν »;

Απ. Ἐπειδὴ καὶ μέτα εἰς τὸ θυσιαστήριον, ὅταν ἐδεήθη τοῦ Κυρίου, χωρὶς εἰρήνην δὲν ἐδεήθη, καὶ τώρα ἐξερχόμενος ἀπὸ τοῦ θυσιαστήριον λέγει, ὅτι πρέπει πάλιν μὲ εἰρήνην νὰ δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου. Καὶ ἄλλο, ὅτι καθὼς ἤρχισεν ἐν εἰρήνῃ, οὕτω καὶ τελειώνει ἐν εἰρήνῃ.

Ερ. Διατί εἰς τὸ μέσον τῆς ἐκκλησίας λέγει ὁ ἱερεὺς ταύτην τὴν εὐχὴν «Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογοῦντάς σε Κύριε »;

Απ. Διὰ τοῦτο, ἵνα ἀκούων ὁ λαὸς τὴν προτευχὴν ταύτην τοῦ ἱερέως, κατὰλάβῃ ὅτι διὰ τὰ περιεχόμενα εἰς ταύτην τὴν προσευχὴν παρεκάλεσε τὸν Κύριον, εἰς τὸ ἅγιον θῆμα, καὶ ὅχι δι' ἄλλα· ἐπειδὴ αὕτη ἡ προσευχὴ εἶναι περίληψις ὅλων τῶν αἰτήσεων, ὅσας ἔκαμε μυστικῶς ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸν Θεὸν εἰς τὸ θυσιαστήριον.

Ερ. Διατί δίδεται τὸ ἀντίδωρον εἰς τὸν λαόν;

Απ. Ἐπειδὴ ὑπάρχει ἄρτος εὐλογημένος καὶ μέτοχος ἀγιασμοῦ, καὶ παρηγμένος ἐκ τῆς προσφορᾶς ἐξ ἧς ἐξεβλήθη ἡ σφαγὴ εἰς ἀγιασμὸν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐπειδὴ ἡγιασθῇ μὲ τὴν ψηλάρησιν τῶν χειρῶν τοῦ ἱερέως, αἱτινες ἐρήψαντο τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ὅθεν καὶ ὁ λαὸς μετ' εὐλαβείας δέχεται τὸ ἀντίδωρον καὶ ἀσπάζεται τὴν δεξιάν τοῦ ἱερέως.

Ερ. Πῶς ἀπολύει ὁ ἱερεὺς τὸν λαόν ;

Απ. Εὐλόγει αὐτὸν ἐπευχόμενος παρὰ Κυρίου εὐλογίαν, καὶ ἐπικαλούμενος τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν τὸν Χριστὸν, ἵνα ἐλεήσῃ καὶ σώσῃ ἡμᾶς διὰ πρεσβειῶν τῆς Παναγίας αὐτοῦ μητρὸς καὶ ὅλων τῶν ἁγίων αὐτοῦ ὁ δὲ λαὸς ἀντεπεύχεται αὐτῷ πολυετίαν παρὰ Κυρίου λέγων. « Τὸν εὐλογοῦντα καὶ » ἀγιάζοντα ἡμᾶς, Κύριε, φύλαττε εἰς ἔτη πολλά. »

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ τῶν μυστηρίων.

Ερ. Τί εἶναι μυστήριον ;

Απ. Μυστήριον εἶναι ἱερὰ τελετὴ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νενομοθετημένη, δι' ἧς ὑπὸ ὁρατὸν τι σημεῖον μᾶς, δίδει τὴν ἀόρατον αὐτοῦ χάριν.

Εἰς πόσας καὶ ποῖας εἶναι αὗται αἱ μυστηριώδεις τελεταί,

Απ. Ἑπτὰ, εἶον τὸ Βάπτισμα, τὸ Ἅγιον Μῦρον, ἡ Θεία Κοινωνία, ἡ Μετάνοια, ἡ Ἱερωσύνη, ὁ τίμιος Γάμος καὶ τὸ Εὐγέλαιον.

Ερ. Τί εἶναι τὸ βάπτισμα,

Απ. Ὁ βάπτισμός εἶναι τὸ πρῶτον καὶ ἀναγκαιότατον μυστήριον διὰ τοῦ ὁποῦ οἰκειοῦται ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὸν Θεόν, καὶ γίνεται καινὴ κτίσις ἐν Χριστῷ, καὶ μέτεχος τῆς αἰωνίου ζωῆς¹.

Ερ. Πῶς ἐπιτελεῖται τὸ βάπτισμα,

Απ. Βυθίζεται τὸ βρέφος ἢ ὁ προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν ἄνθρωπος, ὅστις προσέρχεται μετὰ πίστεως εἰς τὸν Χριστὸν, τρίς ἀπὸ τὸν ἱερέα εἰς τὸ ὕδωρ μετὰ τοιαύτην ἐκφώνησιν. « Βαπτί- » ζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) ἢ ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ

1) « Μετανοήσατε καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ

» (δεῖνα) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ
 » Ἀγίου Πνεύματος », κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Σωτῆρος
 λέγοντος. « Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βα-
 » πτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ
 » καὶ τοῦ Ἀγίου πνεύματος 1 » Καὶ τοῦτο τὸ μυστήριον
 δὲν δίδεται ἐκ δευτέρου, φθάνει μόνον ὁ βαπτίζων νὰ πιστεύῃ
 κατὰ τὴν γνώμην τῆς ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας.

Ἐρ. Τί δηλοῦσιν αἱ τρεῖς καταδύσεις καὶ ἀνοδύσεις,

Απ. Τὴν τριήμερον ταπὴν καὶ ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

Ἐρ. Ποῖον τὸ ὄφελος τοῦ βαπτίσματος,

Απ. Ὁ Θεός δι' αὐτοῦ δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἄφεσιν
 τῶν ἀμαρτιῶν διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ἀποκτηθεῖσαν
 καὶ σημαίνει, ὅτι καθὼς τὸ σῶμα διὰ τοῦ ὕδατος ὑγίαι-
 νει καὶ ῥυθίζεται ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας, καὶ ὥσάν νὰ ἀναγεννᾶται κατὰ τὸν
 λόγον τοῦ Κυρίου· « Ἐν μὴ τι· γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύμα-
 » τος οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ 2 ».

Ἐρ. Εἰς ποῖον καιρὸν πρέπει νὰ γίνηται τὸ βάπτισμα,

Απ. Δὲν ὑπάρχει καιρὸς διωρισμένος, διὰ τὸ βάπτισμα,
 ἀλλ' ἀνάγκης κατεπειγούσης γίνεται κατὰ πάντα ἡμέραν,
 ὥραν καὶ στιγμήν, ἀνάγκης δὲ μὴ εὐσθης συνηθίζεται τῇ
 ὁγδόῃ ἡμέρᾳ νὰ γίνηται μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν. Ἀλλ'
 ἀσφαλέστερον ὑπάρχει καὶ πρὸ τῆς ὁγδὸς ἡμέρας, νὰ βα-
 πτίζωνται τὰ ἐρέφη, διότι δυνατόν ἐξ ἀπροόπτου τινὸς αἰ-
 τίας νὰ ἀκολουθήσῃ κίνδυνος τῆς ψυχῆς.

Ἐρ. Ποῦ πρέπει νὰ γίνηται τὸ βάπτισμα,

Απ. Προηγούμενως μὲν καὶ πρῶτως εἰς τὴν ἐκκλησίαν,

« Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν, καὶ λύσεως τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύ-
 » ματος » (Πράξ. κεφ. Β. στίχ. 38). — « Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς
 σωθήσεται » (Μάρκ. κεφ. ΙΣΤ. στίχ. 16).

1) Μαθ. κεφ. ΚΗ. 2) Ἰων. κεφ. Γ. στίχ. 5.

ἀνάγκης δὲ κατεπειγούσης καὶ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλ' εἰς τὸν οἰκίστην ὅπου προσεύχονται.

Ἐρ. Δύναται ἄρα γε εἰς μεγάλην ἀνάγκην, ἱερέως μὴ παρόντος, νὰ βαπτίσῃ καὶ λαϊκὸς ἄνθρωπος,

Απ. Δύναται καὶ κάθε Χριστιανὸς, εἴτε ἀνὴρ εἴτε γυνὴ καὶ ὁ ἴδιος πατήρ, εἰς μεγάλην ἀνάγκην νὰ βαπτίσῃ, μεταχειριζόμενος καθαρὸν ὕδωρ, καὶ ἐλφονῶν ἐπὶ τῶν τοιῶν καταδύσεων ἐκείναι τὰ λόγια. « Βαπτίζεται ὁ δοῦλος ἢ ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ (δεῖνα) εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. » Καὶ τοῦτο τὸ βάπτισμα ἔχει τόσάν δύναμιν, ὥστε δὲν δίδεται ἐκ δευτέρου, μόνον ὑπερὸν ἀν' ἧσιν τὸ παιδίον, χρεωσται ὁ ἱερεὺς νὰ τὸ μυρώσῃ, καὶ νὰ εἰπῇ τὰς εὐχὰς τοῦ Ἁγίου Μύρου.

Ἐρ. Τί εἶναι τὸ Ἅγιον Μῦρον,

Απ. Τὸ ἅγιον μῦρον εἶναι τὸ δεῦτερον μυστήριον εἰς τὸ ὁποῖον ὁ βαπτισθεὶς ἄνθρωπος διὰ τῆς χρίσεως τοῦ μύρου λαμβάνει τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ τὴν ἐκβαίωσιν τῆς θείας χάριτος, ὅπου ἔλαβεν εἰς τὸ βάπτισμα ὅθεν καὶ σφραγίς λέγεται.

Ἐρ. Πῶς ἐκτελεῖται τὸ χρίσμα,

Απ. Ἀπ' οὗ βαπτίσῃ ὁ ἱερεὺς τὸν ἄνθρωπον, εὐθὺς τὸν χρίει εἰς τὰ κυριώτερα μέρη τοῦ σώματος μὲ τὸ ἅγιον μῦρον λέγων. « Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου, ἀμήν. » Καὶ τοῦτο τὸ μυστήριον δὲν δευτερόνεται εἰς τοὺς πιττοὺς ἐκτὸς ἀν' ἧλέ τις ἀποστατήσῃ ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξον τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, καὶ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς.

Ἐρ. Τί ἐνεργεῖ τὸ χρίσμα,

Απ. Κάμνει μὲ τὴν πρέπουσαν σφραγίδα γινώριμον τρόπον τινά τὸν βαπτισθέντα ἄνθρωπον, καὶ μέτοχον τῶν χαρισμάτων τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται χρίσμα 1^ο καὶ καθὼς ὁ Χριστὸς διὰ τοῦτο ὀνομάζεται Χριστός, ἐπειδὴ ἐχρί-

σθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατ' ἐκείνον τὸν λόγον τοῦ προ-
φήτου. » Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὐ ἔλεκεν ἔχρισέ με (2) οὐ-
πω καὶ ὁ βαπτισθεὶς εἰς τὸν Χριστὸν, ἐχρίσθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου
πνεύματος, καὶ ὑπάρχει Χριστὸς κατὰ μέθεξιν τῆς χάριτος
αὐτοῦ· διὸ λέγει ὁ Ἀπόστολος· « Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθη-
τε, Χριστὸν ἐνεδώσασθαι³ ».

Ἐρ. Πῶθεν συνάγεται αὕτη ἡ τελετὴ καὶ ἡ ἐκφώνησις τοῦ ἱερέως. « Σφρα-
γὴς δωρεᾶς Πνεύματος ἁγίου ».

Απ. Συνάγεται ἀπὸ τοῦτον τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου.
1) Ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς· σὺν ἡμῖν εἰς Χριστὸν καὶ χάρις ἡμᾶς
2) Θεός, ὁ καὶ σφραγισμένος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραθῶνα τοῦ
3) πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν⁴ ».

Ἐρ. Τί εἶναι ἡ θεία Κοινωνία,

Απ. Ἡ Θεία Κοινωνία εἶναι τὸ θεότατον μυστήριον, εἰς
τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἐπικλήσεως καὶ ἐπιποιτήσεως τοῦ ἁγίου
πνεύματος, ἁγιάζονται ὁ ἄρτος καὶ ὁ εἶνος, καὶ γίνονται
ἀληθῶς σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ μεταδίδονται
τοῖς πιστοῖς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Ἐρ. Ποῦς μὴ παρέδωκε τούτο τὸ μυστήριον,

Απ. Αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τὴν νύκτα, ἐν ᾗ παρεδδίετο ἐ-
κχουσίως εἰς θάνατον ὑπὲρ τῆς τοῦ Κόσμου σωτηρίας.

Ἐρ. Πῶς τὸ διέταξε,

Απ. Περὶ τῆς διατάξεως τούτου τοῦ μυστηρίου οὕτω διηγοῦν-
ται οἱ Εὐαγγελισταί. « Λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐλογή-
σας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε· « Ἀλάβετε,
1) φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου ». Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον,
καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· « Πίστε εἰς αὐτοῦ πάν-
τες· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ
περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν » (1).

1) Ἰωάν. κεφ. σ. στίχ. 27. 2) Ἠσ. κεφ. Ε'Α. στίχ. 1. 3) Παύλ. Ἐπ. π.
ἑλ. κεφ. Γ. στίχ. 27. 4) Παύλ. Β. Ἐπισ. π. Κορινθ. κεφ. Α. στίχ. 21, 22.

Ερ. Διὰ τί δαίταξε ὁ Χριστὸς τοῦτο τὸ μυτήριον;

Απ. Διὰ τὸ ἐνθυμώμεθα τὸ πάθος καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ, διότι αὐτὸς ὁ Κύριος παραδιδούς ἡμῖν τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς βρώσιν, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ εἰς πόσιν, μᾶς παρήγγειλεν νὰ μεταλαμβάνωμεν τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ εἰς ἰδίαν αὐτοῦ ἐνθύμῃσιν «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» (2). Ὁσάκις ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνετε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ᾖ ἐλθὴν». Τὸ δὲ νὰ ἐνθυμώμεθα τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου δηλοῖ νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Κύριον διὰ τὴν σωτηρίαν τὴν ὅποیان μᾶς ἐπροξένησε διὰ τοῦ ἰδίου θανάτου, καὶ διὰ τὴν τοιαύτην εὐχαριστήριον ἀνάμνησιν λέγεται τοῦτο τὸ μυτήριον εὐχαριστία.

Ερ. Πῶς πρέπει νὰ εὐχαριστῶμεν τὸν Κύριον διὰ τὴν τοιαύτην εὐεργεσίαν;

Απ. Πρῶτον νὰ στοχαζώμεθα καὶ νὰ ὁμολογῶμεν τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· διότι μέγα κακὸν εἶναι ἡ ἁμαρτία· ἐπειδὴ διὰ τὴν ἄρεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἔπρεπε νὰ πάθῃ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ δεχθῇ πικρὸν θάνατον. Δεύτερον νὰ στοχαζώμεθα, καὶ νὰ κηρύττωμεν τὴν ἄκραν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς εὐσπλαγγνίαν· διότι μεγάλην καὶ ἄρατον ἀγαθότητα ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅταν δὲν κηρύττειν ἄλλῶς νὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἀπὸ τὴν αἰώνιον ἀπώλειαν, εἰμὴ διὰ τῆς παραδόσεως τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς θάνατον, δι' οὗ ὅχι μόνον μᾶς ἡλευθέρωσε καὶ ἀπὸ τὴν αἰώνιον καταδίκην, ἀλλὰ μᾶς χαρίσκει καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν εἰς τὴν οὐράνιον βασιλείαν. Τρίτον, νὰ μετανοῶμεν ἐκ καρδίας διὰ τὰς πεπραγμένας πορ' ἡμῶν ἁμαρτίας, καὶ νὰ ἀγωνιζώμεθα παντοιοτρόπως νὰ διορθώσωμεν τὴν ζωὴν ἡμῶν κάμνοντες τὰ χριστιανικὰ καλὰ ἔργα.

1) Ματθ. κεφ. ΚΣΤ', στίχ. 26, 27, 28—Μάρκ. κεφ. ΙΔ', στίχ. 22, 23.

2) Λουκ. κεφ. ΚΒ. στίχ. 16, 20—2) Λουκ. κεφ. ΚΒ. στίχ. 19.

3) Παύλ. Α. Ἐπ. π. Κορ. κεφ. ΙΔ στίχ. 26.

Ερ. Ποῖος ὁ καρπὸς τούτου τοῦ φρικτοῦ μυστηρίου;

Απ. Ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ ἡ κληρονομία τῆς αἰωνίου ζωῆς, καθὼς ὁ ἴδιος Σωτὴρ λέγει· «(Ὁμὴν ἡλέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγετε τὴν σὰρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· καὶ πίετε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζῶν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων μου τὴν σὰρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζῶν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ· 1. ἀλλὰ τοῦτο ἐννοεῖται διὰ τοὺς ἀξίως μεταλαμβάνοντα· τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου· διότι λέγει ὁ Ἀπόστολος· Ὁ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, καὶ μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου» 2.

Ερ. Τί πρέπει νὰ πράττωμεν διὰ νὰ μεταλαμβάνωμεν ἀξίως;

Απ. Χρεωστεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ δοκιμαζῇ ἑαυτὸν, καθὼς ὁ ἴδιος Ἀπόστολος λέγει· «Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ τοῦτως ἐκ τοῦ ἁγίου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω» 3.

Ερ. Πῶς πρέπει νὰ δοκιμάζωμεν ἑαυτούς;

Απ. Χρεωστεῖ ἕκαστος νὰ ἐρευνήσῃ ἑαυτὸν, ἥγουν πῶς ἐπολιτεῖται, πῶς ἐρρόντισε διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, καὶ ἂν ἐξέπληρωσε τὰ πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ καθήκοντα, καὶ ἂν εὔρε τὸν ἑαυτὸν του παραβάτην, νὰ μετανοήτῃ εὐληκρινῶς, καὶ νὰ ὁμολογήσῃ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀρχίσῃ νέαν πολιτείαν, δηλονότι ἐνάρετον, ἔχων στερεὰν πίστιν καὶ ἐλπίδα εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὅτι θέλει ἀπολαύσει παρ' αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν· διότι τοιαύτην δοκιμὴν ἤτοι ἐρευναν τοῦ ἑαυτοῦ του παρὰγγέλει ὁ θεὸς Ἀπόστολος ὅταν λέγῃ· «Δοκιμαζέτω ἄνθρωπος ἑαυτὸν» καὶ πάλιν «ἑαυτοῦ· πειράζεται, εἴ ἐστε ἐν τῇ πίστει· ἐαυτοῦ· δοκιμάζεται· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοῦ· ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν; εἰ μήτε ἀδόκιμοί ἐσθε» 4.

1) Ἰωάν. κεφ. ΣΤ. στίχ. 53, 54, 2) Παῦλ. Α. Ἐπ. π. Κορ. κεφ. ΙΑ. στίχ. 26. 3) Αὐτ. αὐτόθι στίχ. 28.

Ερ. Τί εἶναι ἡ μετάνοια;

Απ. Ἡ μετάνοια εἶναι τὸ μυτήριον εἰς τὸ ὁποῖον γνωρίζων ὁ ἄνθρωπος τὰς ἁμαρτίας, ὅσας ἔπραξε, καὶ λυπούμενος δι' αὐτάς, τὰς ἐξομολογεῖται, καὶ μετὰ τοῦτο λαμβάνει παρὰ Θεοῦ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν διὰ μέσου τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς.

Ερ. Ποσαπλὴ ὑπάρχει ἡ ἐξομολόγησις τῶν ἁμαρτιῶν;

Απ. Διττῇ. πρώτη, ὅταν ἐξομολογεῖται ὁ ἄνθρωπος τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν, οὐχὶ ὡς νὰ μὴ τὰς ἐγίνωσκεν ὁ Θεός, ὡς καρδιογνώστης, ἀλλὰ διὰ νὰ παραστήσῃ οὕτω μόνος ἑαυτὸν καὶ νὰ ἐλέγξῃ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ταύτην καὶ ἁμαρτωλὸν μετὰ ταπεινώσεως, παρρησίας, καὶ ἀδιστακτοῦ πίστεως, ὅτι θέλει λάβει τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Τοιαύτη ἐξομολόγησις ἦτον τοῦ Δαβὶδ. Τὴν ἁμαρτίαν μου ἐγνώρισά μοι, καὶ τὴν ἀνομίαν μου οὐκ ἐκάλυψα· εἶπα, ἐξαγορεύσου κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καὶ σὺ ἀρῇκας τὴν ἀπέθειαν τῆς ἁμαρτίας μου»². Δευτέρα ὅταν ἐξομολογῇται ὁ ἄνθρωπος τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ εἰς τὸν Θεὸν μετ', ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ ὑπηρετοῦ αὐτοῦ, δηλονότι τοῦ ἱερέως· ὁ δὲ ἱερεὺς, κατὰ τὴν δοθείσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐξουσίαν, λύει τὸν μετανοοῦντα.

Ερ. Ὑπάρχει μαρτυρία τις περὶ τούτων εἰς τὴν ἱερὰν Γραφήν;

Απ. Ναί. Περὶ μὲν τῆς ἐξομολογήσεως οὕτω μαρτυρεῖ ἡ Γραφή. «Πολλοὶ τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο, ἐξομολογούμενοι καὶ ἀνγχέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν»³. Περὶ δὲ τῆς δοθείσης ἐξουσίας εἰς τοὺς ἱερεῖς νὰ λύωσι τὰς ἁμαρτίας, ρητῶς λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς· «Ἐνετύχησε καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον· ἂν τινων ἀρῇτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐταί, ἂν τινων κρατῇτε, κεκρατῇται»¹.

1) Παύλ. Β. Ἐπ. π. Κορ. κ. φ. ΙΓ, στίχ. 5. 2) Ψαλμ., ΛΑ, στίχ. 5.

3) Πράξ. κςφ ΙΘ, στίχ. 18.

Ερ. Τί εἶναι ἡ ἱερωσύνη;

Απ. Ἡ ἱερωσύνη εἶναι μυστήριον, δι' οὗ δίδεται ταῖς δεδομένοις τοῦτο τὸ ἄξιωμα πνευματικῆς ἐξουσίας, καὶ ξεχωριστῇ χάρις νὰ ἐπιτελῶσι τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ νὰ μεριμνῶσι διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν.

Ερ. Πῶς ἐπιτελεῖται ἡ χειροτονία;

Απ. Διὰ τῆς προσευχῆς καὶ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ Ἐπισκόπου ἐπὶ τὸν ὑποψήφιον, καθὼς μαρτυρεῖ ἡ Γραφή. «Χειροτονήσαντες αὐτοὺς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ Κυρίῳ, εἰς ὃν ἐπεπιστεύκεισαν»². Περὶ δὲ τῆς χειροτονίας ταύτης, οὕτω γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· «Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτέρου»³. Καὶ πάλιν· «Ἀναμιμνήσκω σε νὰ ἀναζώπυρῃς τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὃ ἔστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου»⁴.

Ερ. Ποία ἐξουσία δίδεται εἰς τοὺς ἱερεῖς διὰ τῆς τοιαύτης ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν, ἥρουν διὰ τῆς χειροτονίας.

Απ. Δίδεται ἡ ἰδία ἐξουσία, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς Ἀποστόλους λέγων· «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ὅσα ἐὰν λύσῃτε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ».

Ερ. Τί συνάγεται ἐκ τούτων τῶν ἱερῶν λόγων.

Απ. Συνάγεται τοῦτο, ὅτι ἡ ἐξουσία καὶ τὸ χρέος τῶν ἱερῶν ὁρίσται εἰς ταῦτα τὰ δύο, δηλονότι εἰς τὴν διαδοχὴν τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θεῶν μυστηρίων, τὸ ὁποῖον βεβαιοῖ καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Οὕτως ἡμεῖς λογιζέσθω ἄνθ-

1) Ἰωάν. κεφ. Κ, στίχ. 22' 23.

2) Πράξ. κεφ. Ιδ, στίχ. 23 3) Παύλ. Α. Ἐπ. π. Τιμ. κεφ. Δ. στίχ. 14

4) Παύλ. Β. Ἐπ. π. Τιμ. κεφ. Α. στίχ. 6

ἄνθρωπος ὡς ὑπηρετᾷ Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ
 Ερ. Εἰς τί ὑδρίσεται περισσότερο.

Απ. Εἰς τὴν διδασχὴν διότι πρῶτον ἐπρόσταξεν ὁ Χριστὸς
 τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ νὰ διδάξωσι, καὶ ὑπερὸν νὰ βαπτίσωσιν
 Ἐπειτα ἂν καὶ τὸ ἱερουργεῖν ἦναι ἔργον τῶν Ποιμένων, ὅπως
 τὸ διδάσκειν ἐστὶ τὸ πρῶτον καὶ ἀναγκαιότατον, ἐπειδὴ
 πάντων, ὅπου παρκαίνει ἡ ἁγία Γραφή τοῖς Ποιμένας εἰς τὸ
 ἔργον αὐτῶν, οὐδὲν ἄλλο παραγγέλει εἰμὴ νὰ διδάξωσι τὸν
 λαὸν καθὼς δύνανται ἕκαστος νὰ ἰδῇ εἰς πολλοὺς τόπους αὐ-
 τῆς, μάλιστα δὲ εἰς τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου,
 ὅπου σαφῶς διεχάραξε τὸ ἅγιον τῶν ποιμένων εἰς τοῦτον τὸν
 λόγον. «Διχαρτύρωμαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ
 Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ
 νεκρούς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ
 κηρύξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως ἀκαίρως, ἔλεγχον, ἐ-
 πιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάτῃ μακροθυμία καὶ διδασχῇ.
 διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἴδιος Παῦλος λέγει περὶ ἑαυτοῦ· «Ἐν εὐαγ-
 γελίζωμαι οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γὰρ μοι ἐπικει-
 νται. Οὐαὶ δὲ μοι ἔστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι.» Καὶ πάλιν.
 »Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ ὅτι οὐδένα ἡλὼν ἐβίβησα, εἰμὴ κρίτε-
 ησπον καὶ Γαῖαν. . οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν,
 ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι». Ὅχι· ὅτι δὲν εἶχεν ὁ Παῦλος ἐξου-
 σίαν νὰ βαπτίσῃ, ἀλλ' ἵνα μὴ τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ αὐτοῦ ὄ-
 νομα ἐβάπτισε, καὶ θέλει νὰ δείξῃ πόσον ἀναγκαῖον ἔργον
 τῶν ποιμένων ἐστὶ τὸ διδάσκειν, ἐτχημάτισε τοιοιτοτρόπως
 τὸ λόγιον· διότι αἱ ἱερπραξίαι χωρὶς τὴν πίστιν ἐκείνου ὅστις
 δέχεται τὸ μυστήριον, οὐδὲν ὠφελοῦσιν· ἡ πίστις δὲ χωρὶς τὸ
 κήρυγμα τοῦ θεοῦ λόγου δὲν γίνεται κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀ-
 πιστόλου. «Πῶς πεττεύουσιν, οὐ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀ-
 κούουσιν χωρὶς κηρύττοντος;». Τοῦτο ἄς τὸ συλλογίζωνται

καλῶς, ὅτοι θέλουσι νὰ γένωσι ποιμένες τοῦ λαοῦ· διότι οἱ δεχόμενοι τοῦτο τὸ ἀξίωμα καὶ μὴ ὄντες ἱκανοὶ εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν, κριματίζονται θανασίμως.

Ερ. Ποσὶ πλὴ εἶναι οἱ βαθμοὶ τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος.

Απ. Διττοί· ἄλλοι μὲν ἀνώτεροι ἄλλοι δὲ κατώτεροι.

Ερ. Ποίη οἱ κατώτεροι;

Απ. Ἀναγνώστης, Ὑποδιάκονος, καὶ Διάκονος, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὡς βοιθοὶ καὶ ὑπηρεταὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἤγουν τῶν ἱερέων· εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν.

Εδ. Ποῖοι δὲ οἱ ἀνώτεροι.

Απ. Ἐπίσκοπος, Ἀρχιεπίσκοπος, Μητροπολίτης, καὶ Πατριάρχης. Ὁ μὲν ἐπίσκοπος εἶναι ἐπιστάτης τῶ ἱερέων, ἃν περιπατῶσι καλῶς εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν· ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος εἶναι ἐπιστάτης καὶ αὐτῶν τῶν Ἐπισκόπων, ἃν εκπληρῶσι τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως ὅπερ ἔλαβον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη διοίκησις ἐμπιστεύεται εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς μητροπόλεως, ὀνομάζεται αὐτὸς καὶ μητροπολίτης. Καὶ οὗτοι μὲν οἱ βαθμοὶ εἰσὶ παλαιοὶ ὕστερον δὲ πρὸς καλητέραν ἀκόμῃ κυθένησιν καὶ εὐταξίαν τῆς ἐκκλησίας κατεστάθησαν καὶ Πατριάρχαι οἵτινες καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀρχιεπισκόπους ἐπιτηροῦσι καὶ κρίνουσιν ἐδόθη δὲ αὐτῇ ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς ἐπισκόπους τῶν πρωτευουσῶν πόλεων. Τοῦτο ὁμῶς γνωσκέτω πᾶς χριστιανός, ὅτι ὅλοι αὐτοί, δηλονότι οἱ ἱερεῖς, οἱ Ἐπισκόποι, οἱ ἀρχιεπίσκοποι, καὶ οἱ Πατριάρχαι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ χρέος τοῦ ποιμένου ἔχουσιν καὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν τῇ ἰδιουσιαλίᾳ, καὶ ἱεροπραξίᾳ (πλὴν τῆς χειροτονίας, τοῦ ἀγιασμοῦ, τοῦ μύρου, τοῦ ἐνθρονισμοῦ τῶν ἀγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς καθιερώσεως τῶν Ἀντιμινσίων, ἅπερ εἰσὶν ἰδία τῶν Ἀρχιερέων), ἅνισοι δὲ εἶναι μόνον εἰς τὴν ὑποταγὴν καὶ ἐπίστασίαν.

Ερ. Τί εἶναι ὁ τίμιος γάμος.

Απ. Ὁ τίμιος γάμος εἶναι ἱερὰ τελετὴ, εἰς τὴν ὁποίαν συνάπτονται νομίμως δύο χριστιανικά ὁμόπιστα ὑποκείμενα, ἀνὴρ καὶ γυνή, οἰκειοθελῶς καὶ αὐτοπροαιρέτως μὲ ἄλυτον δεσμόν, ἵνα ζῶσιν ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀμοιβαίᾳ ἀγάπῃ ἕως θανάτου, περὶ τοῦ ὁποίου οὕτω λέγει ἡ Γραφή· « Ἐνεκεν τούτου » καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Ὡστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία· ὁ οὖν ὁ Θεὸς » συνέθεξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω » 1.

Ερ. Πῶς γίνεται αὕτη ἡ τελετή.

Απ. Γίνεται διὰ τῆς προσευχῆς καὶ εὐλογίας τοῦ ἱερέως μετὰ παρόρρησις εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ ᾖναι τὸ συνοικεῖον αὐτὸ βεβαιωμένον ἐνώπιον τῶν πιστῶν.

Ερ. Διατίδιετάρχη ὁ τίμιος γάμος.

Απ. Διὰ τρία ἀξιόλογα τέλη· πρῶτον μὲν διὰ νὰ συμβοηθῶσι τὰ ἀνδρόγυνα ἀμοιβαίως τὸ ἐν τῷ ἄλλῳ, εἰς τὸ ὅποιον φαίνεται περισσύτερον νὰ ἀπέβλεψεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν πλάσιν τῶν δύο πρώτων ἀνθρώπων κατὰ τὴν Γραφὴν· « Καὶ εἶπε » Κύριος ὁ Θεὸς οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον· ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν ». Δεύτερον δὲ διὰ τεκνοποιάν, καὶ συντήρησιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καθὼς ἡ αὕτη Γραφή λέγει· « Καὶ ἐπλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς λέγων· ἀύξανέσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν ». Τρίτον δὲ δι' ἀποφυγὴν τῆς ἀκολασίας καὶ πάσης ἀκαθαρσίας κατὰ τὸν Παῦλον. « Διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἐκυτοῦ γυναικα ἐχέτω ».

Ερ. Σημαίνει ἄραγε τίποτε πνευματικόν ὁ τίμιος γάμος.

Απ. Ναί, σημαίνει τὴν πνευματικὴν ἑνωσιν τοῦ Χριστοῦ

1) Ματθ. κεφ. ΙΘ. στίχ. 5, 6.

μετὰ τῆς ἐκκλησίας, καθὼς λέγει ὁ Ἀπόστολος· α Τὸ μου-
 » στήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ
 » εἰς τὴν ἐκκλησίαν ».

Ερ. Τί ζητεῖ ἡ ἐκκλησία ἀπ' ἐκείνους ὅσοι θέλουσι νὰ νυμφεύωνται.

Απ. Τρία πράγματα. Νὰ μὴν ὑπάρχη μετὰξὺ αὐτῶν συγ-
 γένειά τις, ἢ ἄλλο τι ἐμπόδιον, ὅπερ νὰ κωλύωσιν οἱ νόμοι.
 Δεύτερον νὰ νυμφεύωνται δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν, δι' ὃ διεστά-
 χθη ὁ γάμος ἀπὸ τὸν Θεῖν. Τρίτον νὰ πλησιάζωσιν εἰς τὸν
 γάμον με φόβον Θεοῦ, καὶ με καθάραν συνείδησιν, καὶ διὰ
 τοῦτο νὰ ἐξομολογῶνται πρῶτον καὶ νὰ μεταλαμβάνωσι.

Ερ. Τί εἶναι τὸ Εὐχέλαιον.

Απ. Τὸ Εὐχέλαιον εἶναι ἱερὰ τελετὴ γινομένη εἰς τοὺς ἀσ-
 θενεῖς διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ἐλαίου πρὸς θεραπείαν αὐτῶν, τὸ
 ὁποῖον ἔλαιον μεταχειρίσθηται καὶ εἰ Ἀποστολοι, ὡς μαρτυ-
 ρεῖ καὶ ἡ Γραφή. α Καὶ ἤλειπον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους,
 » καὶ ἐθεράπευσεν ».

Ερ. Πῶς γίνεται αὕτη ἡ τελετή.

Απ. Προσεύχονται εἰ ἱερεῖς ὑπὲρ τῆς ἰάσεως καὶ ἀφέσεως
 τῶν ἀμαρτιῶν τοῦ ἀσθενοῦς, καὶ τὸν χρίουσι με ἔλαιον κατὰ
 τὴν Ἀποστολικὴν παράδοσιν. α Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσ-
 » κλητέσθω τοῦς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευ-
 » ξάθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτόν ἐλαίῳ ἐν ὀνόματι
 » τοῦ Κυρίου. Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα,
 » καὶ ἐγερεῖ αὐτόν ὁ Κύριος καὶ ἰαθήσεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ὅπως
 » ἰσχύσεται αὐτῷ ».

ΤΡΑΟΣ.

BIBLIOTHEKΗ
 Μ. ΟΛΛΑΤΤΕ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ. ΠΑΛΑΤΗΣ

Τιράται Αεττά 40.

ΚΙΡΝΟΘΗΚΗ

Α. Π. Σ.